

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร
 - 1.2 กระบวนการบริหาร
 - 1.3 การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 2. เด็กที่มีการจัดการศึกษาพิเศษ
 - 2.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
 - 2.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
 3. การจัดการเรียนร่วม
 - 3.1 ความหมายของการเรียนร่วม
 - 3.2 ปรัชญา แนวคิด
 - 3.3 หลักการและแนวทางการจัดการเรียนร่วม
 - 3.4 รูปแบบของการเรียนร่วม
 - 3.5 ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม
 - 3.6 องค์ประกอบที่ช่วยให้การจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ
 - 3.7 ปัญหาของการจัดการเรียนร่วม
 4. แนวทางการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)
 5. การดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม
 6. การดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขต
- พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

1. ความหมายของการบริหาร (Administration)

เยาพา เดชะคุปต์ (2542 : 11) ให้ความหมายการบริหาร (Administration) ว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยการวางแผนการปฏิบัติและการควบคุมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้การจัดการ (Management) มักจะใช้ในการบริหารธุรกิจเอกชน คำว่า “ผู้บริหาร” หรือ “ผู้จัดการ” ใช้เรียกชื่อผู้ดำรงตำแหน่งในระดับต่าง ๆ ของกิจการที่เป็นของรัฐและเอกชน ความหมายของการบริหาร (Administration) หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลปะ เพื่อดำเนินเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้การบริหารเป็นการประสานงานการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ผู้เกี่ยวข้อง "การบริหาร" (Administration) จึงเกี่ยวข้องกับหลักการกว้าง ๆ 6 ประการ คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยความประสานสัมพันธ์กัน

และมีระบบระเบียบกฎเกณฑ์

4. การรู้จักใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
5. การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่าง

ชัดเจน

6. วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยทุกคนรับรู้และเห็นด้วยตรงกัน

ชนงกรณ์ กุณฺทลบุตร (2546 : 2) ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่าจะต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และผู้จัดการ หรือผู้บริหารคือผู้ที่ประสานทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น คน เงิน สิ่งของ และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมุ่งหวังว่าจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ศิริพงษ์เสถาภาน (2547 : 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์ครบถ้วนเป็นคนดีตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคมปัจจัยที่ช่วยให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management)

จำเนียร พลหาญ (2553 : 2) ให้ความหมายการบริหาร หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดด้วยเทคนิคต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เฮอ์เบิร์ต เอ. ไชมอน (Herbert A. Simon. 1947 : 105-110) กล่าวถึงการบริหารว่า หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

เฟรดเดอริค ดับเบิลยู. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor. 1973 : 48-55) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่างานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ปีเตอร์ เอฟ. ดริคเกอร์ (Peter F. Drucker. 1954 : 52-60) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้นทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบเงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการบริหารหมายถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ โดยใช้กระบวนการที่ประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมการดำเนินงาน และการประเมินผล โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดด้วยเทคนิคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการบริหาร

มีคำกล่าวกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดและโดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมดังแนวคิดดังต่อไปนี้

เยาพา เดชะคุปต์ (2542 : 44) กล่าวถึง กระบวนการบริหารว่าอย่างน้อย จำเป็นต้องมีองค์ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดหน่วยงาน การจัดบุคคลเข้าทำงาน การประสานงานการควบคุมงานและการจูงใจ องค์ประกอบเหล่านี้จะถูกจัดกระทำเป็น 2 ระยะ

1. ระยะก่อนการดำเนินงาน ได้แก่ การวางแผน การจัดหน่วยงาน
2. ระยะระหว่างการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ควรจัดกระทำในขณะที่กำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การประสานงาน การควบคุมงาน และการจูงใจ

จำเนียร พลหาญ (2553 : 26) กล่าวถึงกระบวนการบริหารต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ

1. การวางแผน คือการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดโครงสร้างขององค์กรเพื่อสนับสนุนการทำงาน จัดหาบุคลากรที่มีคุณภาพวางระบบการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนจัดทำอุปกรณ์ที่จะนำไปใช้ในการทำงานอย่างพอเพียง
2. การนำแผนไปปฏิบัติ คือ เมื่อวางแผนต่าง ๆ สำเร็จแล้วก็นำสู่การปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง เพื่อแก้ปัญหา
3. การวัดและประเมินผล คือการกำกับ ติดตาม ผลการทำงานเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ตลอดจนแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานเพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง
4. การรายงานและการปรับปรุงการทำงาน คือ การรายงานผลให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบผลการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการทำงาน และร่วมกันปรับปรุงการทำงานเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผนต่อไป

เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol, 1972 : 53-69) กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 5 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนการปฏิบัติงานไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงานซึ่งผู้บริหารจะต้องคาดคะเนความเป็นไปได้ที่ดีที่สุดที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ในอนาคตให้ได้
2. การจัดองค์กร (Organizing) ผู้บริหารต้องแบ่งกลุ่มกิจกรรมในองค์กรให้เหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกันในภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของบุคคลในองค์กร
3. การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding) คือ การที่ผู้บังคับบัญชา สั่งการให้ผู้นับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานทำงาน ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในองค์กร
4. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในองค์กรเพราะเป็นกิจกรรมที่เชื่อมประสานการทำงานของบุคคล และองค์กรต่าง ๆ ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่การทำงานร่วมกันในทิศทางเดียวกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
5. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าแผนการทำงานต่าง ๆ จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องมีระบบการควบคุมเพื่อส่งเสริมสร้างสถานการณ์การทำงาน

เจสปีเซียร์ส (Jesse B. Sears. 1959 : 70-90) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน เป็นความพยายามในอันที่จะควบคุมอนาคตให้เป็นไปตามทิศทางของเป้าหมายที่ต้องการ โดยการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประมาณการอย่างระมัดระวังถึงผลจากการปฏิบัติงานที่จะติดตามมา
2. การแบ่งสรร เป็นการจัดแบ่งทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) และที่เป็นทรัพยากรที่มีใช้มนุษย์ (Non-Human Resources หรือ Material Resources) เพื่องานตามแผนการดำเนินงาน
3. การกระตุ้นและจูงใจ เป็นกิจกรรมที่จำเป็นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ได้ผลออกมาตามที่องค์กรต้องการ
4. การประสานงาน เป็นกิจกรรมที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับองค์กรด้วยการรวบรวมเอาการดำเนินงานและความร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นแบบแผนของงานที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามความประสงค์
5. การประเมินผลเป็นการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องถึงผลที่ได้จากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือกิจกรรมอื่น ๆ

ลูเธอร์กูลิก (Luther Gulick) และลินแคลเออร์วิก (LynallUrwick. 1956 : 118-120) กล่าวว่ากระบวนการบริหารที่เป็นสากลมี 7 ประการ ที่เรียกว่า POSDCoRB ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) คือ การจัดทำโครงการทำงานก่อนการทำงานเพื่อให้การดำเนินงานต่างดำเนินไปอย่างมีระเบียบไม่สับสนตรงเป้าหมายด้วยวิธีการทำงานอันแน่นอนในเวลาอันแน่นอนและมีการประเมินผลทุกระยะตามแผนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขทันที
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดหน่วยงานให้มีระเบียบมีแผนผังตำแหน่งงานและหน้าที่การงานประจำบุคคลอันแน่นอนมีสายการบังคับบัญชาและการติดต่องานชัดเจนตลอดจนขอบเขตอำนาจของบุคคลต่าง ๆ
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การดำเนินงานนับตั้งแต่การแสวงหาคัดเลือกบรรจุแต่งตั้งอบรมพัฒนาร่างขวัญพิจารณาความดีความชอบลงโทษโอนย้ายจนกระทั่งถึงการให้พ้นจากงาน
4. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือ หรือการควบคุมพิเศษดูแลงานโดยการตัดสินใจสั่งการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

5. การประสานงาน (Coordinating) คือ การติดต่อสัมพันธ์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจโดยทั่วกันทุกหน่วยและทุกคน เพื่อมิให้มีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน หรือขัดแย้งกัน ตลอดจนการสร้างไมตรีสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

6. การเสนอรายงาน (Reporting) คือ การรายงานสิ่งปฏิบัติงานเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติเป็นระยะ ๆ พร้อมด้วยข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงงานเพื่อช่วยให้ผู้บังคับบัญชาดัดสันใจสั่งการได้ถูกต้องทันทั่วที่ตลอดจนการบันทึกเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานทุกระยะ

7. การบริหารงบประมาณ (Budgeting) คือ การจัดทำรายรับรายจ่าย กำหนดยอดเงินที่ต้องใช้จ่ายเป็นระยะ ๆ หรือเป็น โครงการ ๆ ตามลักษณะงาน และจัดทำประมาณการเงินล่วงหน้าต่าง ๆ

สมาคมผู้บริหารการศึกษาอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) ได้เสนอกระบวนการการบริหารงานการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือโครงการที่จะทำไว้เป็นการล่วงหน้าโดยระบุงานที่จะทำวัตถุประสงค์ วิธีการ ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบเพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการในการบริหารการศึกษา

2. การจัดสรรทรัพยากร หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและเพียงพอ ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติตามแผน และถือดุลปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินการตามกระบวนการบริหารโรงเรียน

3. การกระตุ้นการทำงาน หมายถึง การให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการบำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประสานงาน หมายถึง การประสานกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ผู้ร่วมงานและได้มีโอกาสพบปะประชุมหารือกัน แสดงความคิดเห็นและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมการสอนเด็กฝึกการเรียนร่วม

5. การประเมินผลงาน หมายถึง การตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานของครูบุคลากรใน โรงเรียนเพื่อจะได้ทราบปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ จะได้หาทางแก้ไขและนำไปปรับปรุงในการวางแผนต่อไปในอนาคต

สรุปกระบวนการบริหาร หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่เหมือนกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือเป็นการนำนโยบายมาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันมีองค์ประกอบดังนี้

1. การวางแผน Planning
2. การจัดองค์กร Organizing
3. การจัดคนเข้าทำงาน Staffing
4. การสั่งการ Directing
5. ความร่วมมือ Co-ordinating
6. การรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบทราบ Reporting
7. งบประมาณ Budgeting

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเกี่ยวข้องกับมาตรา 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มากที่สุดความสำคัญอยู่ที่การกระจายอำนาจให้โรงเรียน และเปิดโอกาสให้บุคลากรของโรงเรียนและตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหารและการปฏิบัติงาน โรงเรียนบริหารจัดการ การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของโรงเรียนเอง ทำให้เกิดคุณภาพประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ การ กระจายอำนาจให้โรงเรียนอย่างแท้จริง การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร การใช้ สารสนเทศเพื่อการบริหารผู้บริหาร โรงเรียนมีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจน และมีการให้รางวัลอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 36) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 45) ได้สรุป หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการศึกษา จากกระทรวงศึกษาธิการและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียน เป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของนักเรียน
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิด โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัด การศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคลากรมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษา มากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)

ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลาย โดยครอบครัวและชุมชนบางแห่งให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการต่อมา มีการรวบรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดเกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชากรได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (Self- Management) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธีการที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียน มีระบบการบริหารด้วยตนเองโดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการ ดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการให้หลากหลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียนผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลางไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่

กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามข้อกำหนดและนโยบายของชาติ ดังนั้นการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นผูกพัน และความรับผิดชอบต่อของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ซึ่งจะเกิดความร่วมมือร่วมใจกัน กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีกลยุทธ์ทางการบริหาร ตลอดจนการร่วมดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนา การศึกษาทั้งบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักการกระจายอำนาจการศึกษา หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหาร โดยใช้

โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นการ บริหารงานที่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

1. ความหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

กัญญา จันทน์ใจวงศ์ (2546 : 23) ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษาหรือสติปัญญาและไม่สามารถปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ เช่น เด็กปกติทั่ว ๆ ไป รวมถึงทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ข : 11) ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา หมายถึง เด็กที่มีความต้องการช่วยเหลือทางการศึกษาที่ต่าง ไปจากเด็กปกติ อันเนื่องมาจากเหตุบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม หรือจากความค้อยโอกาส รวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เบญญา ชลธาร์นนท์ (2542 : 1) ให้ความเห็นว่า บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่จำเป็นที่คนปกติ และ/หรือชีวิต สังคมทั่วไปต้องทำเพียงส่วนใด ส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือสมอง โดยเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ได้

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13) กล่าวว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล

สุรินทร์ ยอดคำแปง (2542 : 53) ให้ความหมายว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการให้การช่วยเหลือและการสอนปกติ ทั้งนี้มีสาเหตุจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นช่วยเหลือการบำบัดฟื้นฟู และให้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะ และความต้องการของเด็กด้วยกระบวนการ เทคนิค และวิธีการเฉพาะ

อุบล เล่นาวารี (2542 : 1) ให้ความหมายว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษมาจาก คำภาษาอังกฤษว่า “Children with Needs” หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควร จากการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ จำเป็นต้องจัดการศึกษาพิเศษให้เหมาะสมกับลักษณะและความต้องการของเด็ก

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้พยายามที่จะจำกัดความหรือให้ความหมายของคำว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการทำความเข้าใจว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องอยู่ในขอบเขต 3 ประการ คือ (Foreman. 1996 : 5)

1. ความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง มีการสูญเสีย หรือมีความผิดปกติของจิตใจ และสรีระ หรือ โครงสร้าง และหน้าที่ของร่างกาย
2. ไร้สมรรถภาพ (Disability) หมายถึง การมีข้อจำกัดใด ๆ หรือการขาดความสามารถอันเป็นผลมาจากความบกพร่องจนไม่สามารถกระทำการกิจกรรมในลักษณะหรือภายในขอบเขตที่ถือว่าปกติสำหรับมนุษย์ได้
3. ความเสียเปรียบ (Handicap) หมายถึง การมีความจำกัด หรืออุปสรรคกีดกันอันเนื่องมาจากความบกพร่อง และการไร้สมรรถภาพที่จำกัด หรือขัดขวางจนทำให้บุคคลไม่สามารถบรรลุการกระทำตามบทบาทปกติของเขาได้สำเร็จ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ และเด็กที่มีปัญญาเลิศ เป็นเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาเฉพาะของตัวเอง จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ต่างไปจากเด็กปกติ ทั้งทางด้านเนื้อหา หลักสูตร วิธีสอน การจัดประสบการณ์ การวัดผลประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

2. ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการแบ่งออกเป็นประเภทดังนี้

กาทิวโลและคิลโก (Gargiulo and Kilgo. 2000 : 27) กล่าวถึง ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า ได้แก่ เด็ก 12 ประเภท ดังนี้คือ เด็กออทิสติก เด็กหูหนวก ตาบอด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน เด็กที่พิการทางสุขภาพอื่น ๆ เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะทางเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา เด็กที่สมองได้รับความเสียหาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ก : 11 - 18) แบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็น 10 ประเภท คือ

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 1.1 เด็กตาบอด หมายถึง เด็กที่มองไม่เห็นหรือมองเห็นบ้างแต่ไม่มากนัก แม้ได้รับการแก้ไขแล้วยังไม่สามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้

1.2 เด็กสายตาดูเลือนราง หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา สามารถมองเห็น ได้บ้างหรือมองเห็นได้เลือนราง (Low Vision) พอได้รับการแก้ไขแล้วอาจใช้อุปกรณ์พิเศษบางอย่างช่วยจึงสามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้บ้าง

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน ไม่สามารถรับฟังเสียงได้เหมือนปกติ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่มีการได้ยินเหลืออยู่บ้าง สามารถได้ยินได้ไม่ว่าจะใส่เครื่องช่วยฟัง (Hearing Aids) หรือไม่ก็ตาม เด็กหูตึงจะมีระดับการได้ยินระหว่าง 26-89 เดซิเบล ซึ่งในคนปกติจะมีระดับการได้ยินระหว่าง 0-25 เดซิเบล

2.2 เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป ไม่สามารถได้ยินเสียงพูดต่าง ๆ อาจรับรู้เสียงบางเสียงจากการสั่นสะเทือน ไม่สามารถใช้การได้ยินให้เป็นประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีภาวะความจำกัดอย่างชัดเจนในทักษะการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะ คือ มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2 ขึ้นไป ร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัว อีกอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ ดังนี้

3.1 การสื่อความหมาย

3.2 การดูแลตนเอง

3.3 การดำรงชีวิตภายในบ้าน

3.4 ทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.5 รู้จักใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

3.6 การควบคุมตนเอง

3.7 การนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

3.8 การทำงาน

3.9 การใช้เวลาว่าง

3.10 สุขภาพอนามัย และความปลอดภัย และแสดงอาการก่อนมีอายุ 18 ปี

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติ ของแขนขาและหรือลำตัวรวมไปถึงศีรษะ แต่ไม่รวมถึงเด็กที่มีสายตาพิการ หรือสูญเสียการได้ยิน แม้ว่าดวงตาและระบบการได้ยินจะเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายก็ตาม และยังหมายรวมถึงเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง มีโรคประจำตัว เช่น โรคหอบหืด หัวใจ เบาหวาน จำเป็นต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมใหม่ให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กเหล่านี้

5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตวิทยาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมากกว่าเรื่องหนึ่งขึ้นไป ความผิดปกติจะเกี่ยวข้องกับความเข้าใจ หรือการใช้ภาษา การพูดหรือการเขียน ซึ่งอาจส่งผลถึงความสามารถที่บกพร่องเกี่ยวกับการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน สะกดคำ ตลอดจนจนถึงการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์

6. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง เด็กที่แสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไป และพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กและผู้อื่น พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนี้เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมรอบตัว และหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็กเอง

7. เด็กออทิสติก หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติทางด้านพัฒนาการที่เกี่ยวกับสังคม อารมณ์ และการสื่อสารอย่างรุนแรง อาจมีหรือไม่มีปัญญาอ่อนร่วมด้วย สาเหตุที่แท้จริงของการเป็นเด็กออทิสติกยังไม่ทราบแน่ชัด แต่นักวิชาการจำนวนมากมีความเชื่อว่ามีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ สาเหตุความบกพร่องทางระบบชีววิทยาของร่างกาย รวมถึงความผิดปกติในสมอง ความผิดปกติของระบบประสาทซึ่งก่อให้เกิดความบกพร่องในการเรียนรู้ ส่วนสาเหตุอีกประการหนึ่ง เกิดจากสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

8. เด็กสมาธิสั้น หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติด้านความสนใจ และพฤติกรรมอยู่ไม่สุข มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับอายุ หรือระดับพัฒนาการ ในเรื่องของการขาดสมาธิ ความหุนหันพลันแล่น ยับยั้งตัวเองไม่ค่อยได้ อาจมีอาการซุกซนผิดปกติ หรือมีลักษณะเชิงซ้ำ สงบเสงี่ยม ไม่สามารถให้ความสนใจต่อการเรียนได้อย่างจริงจังและนานเพียงพอ โดยจะปรากฏอาการให้เห็น ก่อนอายุ 7 ปี

9. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน หมายถึง เด็กที่มีสภาพความบกพร่องทางอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากกว่า 1 อย่าง ในบุคคลเดียวกัน เช่น เด็กปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อนที่ตาบอด เด็กที่ทั้งหูหนวกและตาบอด เป็นต้น

10. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำการสร้างทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬาและความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขาอย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมและประสบการณ์เดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 41 -45) ได้กำหนดบุคคลที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษไว้ 9 ประเภท ดังนี้

11. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

11.1 คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแถบเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) ลงมาจนถึงบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตา แคบกว่า 20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

11.2 คนตาเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายข้างดี เมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

12. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

12.1 คนหูหนวก หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสีย การได้ยินประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบลเป็นหน่วยวัดความดังของเสียง) หมายถึง คนปกติ เริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูหนวกจะเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล

12.2 คนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟังและหากตรวจการได้ยินจะพบว่ามี การสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล หมายถึง คนปกติเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบล จนถึง 90 เดซิเบล อาจ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ดังนี้

12.2.1 หูตึงเล็กน้อย เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 26 – 40 เดซิเบล

12.2.2 หูตึงปานกลาง เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 41- 55 เดซิเบล

12.2.3 หูตึงมาก เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 56 – 70 เดซิเบล

12.2.4 หูตึงรุนแรง เริ่มได้ยินเสียงที่ระดับ 71 - 90 เดซิเบล

13. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่า คนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาวน์ปัญญา โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้วมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าคนทั่วไป และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ทั่วไปอย่างน้อย 2 ทักษะหรือ

มากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมายทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการทำงาน ซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาพบตั้งแต่แรกเกิด จนอายุก่อน 18 ปี อาจแบ่งความบกพร่องของสติปัญญาได้ 4 ระดับ ดังนี้ (ศรียา นิยมธรรม. 2542 : 6)

- 13.1 บกพร่องระดับเล็กน้อย ระดับเขาวนปัญญา (IQ) 50-70
- 13.2 บกพร่องระดับปานกลาง ระดับเขาวนปัญญา (IQ) 35-49
- 13.3 บกพร่องระดับรุนแรง ระดับเขาวนปัญญา (IQ) 20-34
- 13.4 บกพร่องระดับรุนแรงมาก ระดับเขาวนปัญญา (IQ) ต่ำกว่า20

14. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง คนที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

- 14.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัลพัลซีส (Cerebral Palsy) หรือโรคอัมพาต เนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพิลสเคลอโรซิส (Multiple Sclerosis) เป็นต้น
- 14.2 โรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบหรือมัสคิวลาร์ดีสโทรฟี (Muscular Dystrophy) กระดูกสันหลังคด
- 14.3 การไม่สมบูรณ์มาแต่กำเนิด เช่น โรคคีระยะโต สไปนา เบฟิเดา (Spina bifida) แขนขาด้วนแต่กำเนิด เตี้ยแคระ เป็นต้น
- 14.4 สภาพความพิการและความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

- 14.4.1 สภาพความพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟไหม้ แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อสมองอักเสบจากเชื้อไวรัส และอันตรายจากการคลอด
- 14.4.2 ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรคปอด ปอดอักเสบ

15. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูดและ / หรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกด หรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับ

ขาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่านและปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาส เนื่องจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ

16. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในเรื่องของการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ และหรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษาเนื้อหาของภาษาและหน้าที่ของภาษา

17. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือวัฒนธรรม

18. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน

19. บุคคลพิการซ้ำซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่อง หรือมีความพิการมากกว่า หนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนและสูญเสียการได้ยิน เป็นต้นจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การแบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นประเภทต่าง ๆ นั้น มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดให้บริการและการที่จะระบุเด็กว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดนั้น ควรให้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ช่วยในการตรวจวินิจฉัยเพื่อให้เกิดความมั่นใจและจะได้จัดให้บริการช่วยเหลือเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษมี 10 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก บุคคลพิการซ้ำซ้อน และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ

3. แนวโน้มการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการดำเนินการดังนี้ (อรนุช ลิมตศิริ. 2551 : 4)

1. Normalization เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และทางด้านการสังคมให้เหมือนปกติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้สำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ
2. Deinstitutionalization คือ การให้ผู้ที่มีความต้องการพิเศษที่มารับบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพได้กลับเข้าสู่ชุมชนของตน
3. Mainstreaming คือ การเรียนร่วม โดยจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในห้องเรียนเดียวกับเด็กปกติ หรือเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยจัดห้องเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป
4. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล เด็กแต่ละคนมีความสามารถและความพร้อมแตกต่างกัน ดังนั้นเด็กแต่ละคนจึงควรมีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Educational Plan)
5. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่อยู่ภายใต้การดูแล
6. การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีบริการทางการแพทย์ควบคู่กันไปเท่าที่จำเป็นเพื่อจัดการความบกพร่องของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เต็มความสามารถ
7. การให้การศึกษแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรเริ่มโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

1. ความหมายของการเรียนร่วม

มีผู้เชี่ยวชาญ และนักการศึกษาพิเศษ ได้ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้หลายความหมาย ดังนี้

โชเอท (Choate, 1993 : 12) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนร่วมว่า เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าใน โครงการศึกษาทั่ว ๆ ไป ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย บกพร่องทางการเรียนรู้บกพร่องทางอารมณ์บกพร่องทางสติปัญญาและมีความบกพร่องทางประสาทสัมผัสซึ่งเด็กเหล่านี้จะได้รับการสอนเหมือนเด็กปกติในห้องเดียวกันซึ่งการเรียนร่วมนั้นมีความหมายเป็นทั้งความคิดรวบยอดและการปฏิบัติทางด้านความคิด

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 29) ให้ความหมายของการเรียนร่วมว่า การเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กพิการเข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไป มีการร่วมกิจกรรมหรือใช้เวลาช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันกับเด็กทั่วไป

วาริ ธีระจิตร (2545 : 58) กล่าวถึง การเรียนร่วม ว่าเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 64) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจากการเรียนร่วมมาสู่การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไว้ดังนี้

1. การเรียนร่วมเต็มเวลา (Mainstreaming) หมายถึง จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้มีโอกาสเรียนในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียนเด็กปกติ ได้รับบริการการเรียนการสอนและบริการนอกห้องเรียนอย่างไร เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ได้รับบริการเช่นนั้น จุดประสงค์ของการเรียนร่วมเต็มเวลา คือ เพื่อให้เด็กเข้าใจซึ่งกันและกันตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2. การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน แต่ในบางวิชาซึ่งส่วนมากไม่ใช่วิชาทักษะ เด็กมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ หรือเด็กอาจมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กีฬา งานแสดงต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น โดยคาดหวังว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะมีโอกาสแสดงออก และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ

3. การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวคิดทางการจัดศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน ไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กทั่วไป หรือเด็กคนใดที่เป็นเด็กพิการ โดยโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้เขาอย่างเหมาะสมตามความต้องการจำเป็น และลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เด็กพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยอมรับซึ่งกันและกัน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้โอกาสแก่คนพิการ ได้พัฒนาศักยภาพทุกด้านในระบบโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ค : 21) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า เป็นวิธีการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับ

เด็กปกติ เพื่อส่งเสริมที่จะให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้นให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข

ตามที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การศึกษาแบบเรียนร่วม หมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็นเพื่อพัฒนาการในทุกด้านของวิถีแห่งชีวิต และให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งมีความเชื่อที่ว่าเด็กทุกคนไม่ว่าจะพิการรุนแรงมากแค่ไหน สามารถพัฒนาได้ แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กพิการที่จะได้รับความเสมอภาคของการศึกษาทั้งยังมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และคนปกติในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า

การศึกษาแบบเรียนร่วม หมายถึง การจัดศึกษาสำหรับเด็กทุกคนโดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นเด็กปกติ หรือเด็กพิการ ซึ่งในการจัดการศึกษาต้องจัดอย่างเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นและลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการศึกษา เพื่อให้เด็กพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยอมรับซึ่งกันและกัน

2. ปรัชญาแนวคิด และหลักการการเรียนร่วม

ปรัชญา แนวคิด การจัดการเรียนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ข : 27) ได้กล่าวถึง ปรัชญาหลักการ และเป้าหมายในการจัดการเรียนร่วม ไว้ว่าปรัชญาการเรียนร่วม การให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 89) ได้สรุปปรัชญา แนวคิดของการศึกษาแบบเรียนร่วมของนักการศึกษา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. ความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) เด็กมีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อเด็กทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วย หากกีดกันไม่ให้เข้าเรียนปกติ หลายคนที่มีความเชื่อว่ามันคือความไม่ยุติธรรมในสังคมเด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องการความรัก ต้องการความมั่นใจ ต้องการการยอมรับ ต้องการมีบทบาท และการมีส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน

2. การคืนสู่ภาวะปกติ (Normalization) หมายถึง การจัดสภาพใด ๆ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ สามารถได้รับการเช่นเดียวกับเด็กปกติ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม

3. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) ซึ่งจัดสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด จะเป็นผลดีกับเด็กมากที่สุด โดยเด็กได้รับผลประโยชน์มากที่สุด การเรียนรวมเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้เข้าใจและยอมรับเด็ก

4. การเรียนรู้ (Learning) เด็กทุกคนที่เป็นเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้ได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างถูกต้องและถูกวิธีการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของแต่ละคน

สมพร หวานเสร็จ (2543 : 75) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป เป็นการเสนอให้นักการศึกษาพิจารณาถึงคุณค่าของการพัฒนาชีวิตคน ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านของวิถีแห่งชีวิต เพื่อให้มีความสามารถความรู้ และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า และยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นเพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมนั้นเป็นการประหยัดและไม่ต้องรอกอของงบประมาณในการจัดซื้อที่ดิน การก่อสร้างอาคารเรียนซึ่งต้องสิ้นเปลืองเงินงบประมาณจำนวนมาก หากแต่จัดให้เด็กพิเศษได้แทรกเข้าไปเรียนในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนตั้งอยู่ทั่วไปทั้งประเทศอยู่แล้ว ส่วนงบประมาณค่าอาคารสถานที่ก็ผันให้เป็นเงินเดือนครู สอนเสริมสำหรับเด็กพิเศษ ก็จะเป็นผลดีกับทั้งเด็กและกำลังคนของรัฐอีกด้วย

เบญญา ชลธารนนท์ (2542 : 65) ได้เสนอแนวคิดเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ไว้ดังนี้

1. เด็กพิเศษทุกคนที่สามารถจะเรียนหนังสือหรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น
2. สมรรถภาพในการทำงาน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ
3. ความพิการของเด็กบางคน ไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไปในหลายกรณี การศึกษาพิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น
4. บุคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับการฝึกงานตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานของหน่วยของตนเอง
5. ผู้ให้การศึกษาควรสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องพัฒนาการของเด็กพิเศษเพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (Positive Self-image) และยอมรับตามสภาพความเป็นจริงของตน

6. การจัดการศึกษาพิเศษ ควรใช้วิธีสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (Individualized Instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความพิการของเด็กแต่ละคน

7. การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งแต่อนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ ทำให้เด็กมีสำนึกแห่งตน (Self-realization)

8. การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการและสุนทรียศาสตร์เพื่อเตรียม เด็กพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์

9. อาชีวศึกษา และการอาชีพเป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษาแก่เด็กพิเศษ

10. ในการจัดเด็กพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนปกตินั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อไม่มีปัญหาหรือไม่มีอุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญจากที่กล่าวมาข้างต้น ประชญา แนวคิดการจัดการเรียนร่วมสามารถสรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการการยอมรับ ต้องการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในสังคม ควรเปิดโอกาสให้เด็กพิการ กับเด็กปกติได้เรียนรู้ร่วมกัน เพราะเด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้หากได้รับการสนับสนุนอย่างถูกวิธี และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของแต่ละบุคคล รวมทั้งการจัดการเรียนร่วมยังเปิดโอกาสให้ครู ได้เข้าใจและยอมรับเด็กพิการเรียนร่วม ซึ่งจะช่วยให้เด็กพิการมีเพื่อน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เด็กพิการมีสิทธิเท่าเทียมกันในด้าน โอกาสทางการศึกษา และการร่วมกันในสังคมต่อไป

3. หลักการและแนวทางจัดการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาให้เด็กพิการ ได้เรียนร่วมกับเด็กในชั้นเรียนของ โรงเรียนทั่วไป และเด็กต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านตามความจำเป็นของเด็กพิการ เพื่อให้มีพัฒนาการที่ดี และมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคม ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ จึงต้องมีการเตรียมในด้านต่าง ๆ ให้พร้อมต่อการจัดการศึกษาและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เพื่อเป็นการประกันว่าคนพิการได้รับสิทธิการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามนโยบายจึงได้กำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 35-37)

1. สถานศึกษาประกาศรับสมัครคนพิการเข้าเรียน และคัดแยกส่งต่อคนพิการเพื่อรับการศึกษา

2. การเลือกสถานศึกษาให้คำนึงถึงความต้องการของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา
3. สถานศึกษาจัดประชุม อบรม เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทุกระดับในโรงเรียน นักเรียนปกติและผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ความเข้าใจเด็กพิการ การปฏิบัติต่อเด็กพิการ และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียน
4. เตรียมบุคลากรที่เป็นครูผู้สอนคนพิการให้มีความรู้ความเข้าใจ เทคนิคการสอน การปรับหลักสูตร การปรับการประเมินผล การใช้สิ่งเสริมแรงเชิงบวก ฯลฯ
5. การจัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน สำหรับคนพิการแต่ละบุคคลและแต่ละประเภท
6. ให้สถานศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนรับผิดชอบ การจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ โดยให้ผู้บริหารและครูทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและประสานกับบุคลากรหลายฝ่าย เช่น นักจิตวิทยา นักการศึกษาพิเศษ แพทย์ และผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
7. จัดระบบเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ เช่น ด้านความพิการ ครอบครัว และประวัติ การฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น
8. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สำหรับคนพิการทุกคน โดยให้ครอบครัวหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำและเห็นชอบ
9. ในบางวิชาที่คนพิการไม่สามารถเรียนได้ ให้ปรับเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท
10. ให้จัดครูการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่สอนเสริมช่วยคนพิการที่เรียนร่วมอยู่ในโรงเรียน โดยอาจช่วยสอนวิชาต่าง ๆ หรือสอนทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และการเคลื่อนไหวก (Orientation & Mobility : O&M) สำหรับคนตาบอด
11. ในกรณีที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอื่น ๆ ให้สถานศึกษาประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
12. จัดเตรียมทักษะทางอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละบุคคลและสอดคล้องตลาดแรงงานท้องถิ่น โดยให้มีการฝึกงานนอกสถานที่ และให้การแนะแนวการศึกษา
13. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ความสามารถของคนพิการ และจัดหาเงินสนับสนุนการศึกษาคนพิการ
14. ให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

15. ติดตามประเมินผล และช่วยเหลือคนพิการที่จบการศึกษาจากโรงเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีศักดิ์ศรี โดยการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการให้การศึกษาสำหรับทุกคน โดยรับเข้ามาเรียนรวมกันตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีหลักว่าเด็กเป็นผู้เลือกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนเลือกเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเรียนรวมกัน โดยโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนแต่ละคนได้ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในระบบเดียวกัน โดยไม่แยกว่าเด็กพิการต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะรวมทั้งเด็กนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ กิ่งแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการเทคนิคการสอน สถานที่ เป็นต้น รวมทั้งจัดให้มีบุคลากรสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้เรียนรวมในสถานศึกษาเดียวกัน (เบญจขลธาร์นนท์, 2543 : 89)

นอกจากนี้ตามปฏิญญาขององค์การทางการศึกษาและวัฒนธรรม (UNESCO, 2001 : 67) ว่าด้านสิทธิของเด็กทุกคนที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่สนองความต้องการที่แตกต่างกัน โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) ดังนั้นการจัดการเรียนรวมจึงสนองหลักการดังนี้

1. ให้เกิดความยุติธรรมในสังคม (Social Justice)

2. เน้นความสามารถของเด็ก และความเท่าเทียมกันในสังคมตามสภาวะปกติ (Normalization) ไม่แยกจากชุมชนและในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ซึ่งในโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการเด็กจะถูกจำกัดในวงแคบอยู่เฉพาะในกลุ่มของผู้ปกครองด้วยกัน แต่ในโรงเรียนทั่วไป ครูนักเรียน และชุมชนจะต้องทำความเข้าใจและยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย (สมพร หวานเสร็จ, 2543 : 106) ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคนผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษได้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติโดยได้รับโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตามรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียนสรุปหลักการการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ดังนี้

ความยุติธรรมในสังคม กล่าวคือ เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา สิทธินี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคน

การเรียนรู้เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการจัดการแบ่งแยกสังคมอย่างหนึ่ง การเรียนร่วมเป็นการสอนคนให้ดำรงชีวิตร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาจึงควรเป็นลักษณะของการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for All)

4. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

4.1 รูปแบบการจัดการเรียนร่วมในประเทศ

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ อาจกระทำได้หลายลักษณะ แต่ในระยะแรกนั้นเป็นวิธีการจัดการเรียนร่วม ซึ่งปฏิบัติกันอยู่ในหลายและประสบความสำเร็จพอสมควร แต่การจัดการศึกษามีได้อยู่เพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น ยังมีรูปแบบอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบที่ได้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้พิการ เพื่อสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการที่มีความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนร่วมไปหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการในการเรียนการสอนนักเรียนที่เรียนรวมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะกล่าวถึงแนวโน้มที่สำคัญมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 75)

4.1.1 ลดบทบาทของห้องเสริมวิชาการ

ห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) เคยมีบทบาทมากในการสอนเด็ก เรียนรวมรูปแบบของการเรียนรวมในลักษณะนี้ครูจะดึงเด็กออกมาสอน (Pull-Out Program) ในห้องพิเศษที่จัดขึ้นต่างหากห้องเรียนแบบนี้เรียกว่า ห้องเสริมวิชาการห้องจัดขึ้นต่างหากห้องเรียนแบบนี้เรียกว่า ห้องเสริมวิชาการ ซึ่งจะกล่าวถึงแนวโน้มที่สำคัญมีดังนี้

- 1) ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กแต่ละประเภทเช่น ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กออทิสติก เป็นต้น อุปกรณ์ภายในห้องมีไว้สำหรับเด็กแต่ละประเภท โดยเฉพาะ
- 2) ห้องเสริมวิชาการ สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาทุกประเภท เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีมากเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่ได้รับการจำแนกประเภทแล้วซึ่งมีจำนวนมาก
- 3) ห้องเสริมวิชาการแบบไม่จำแนกประเภทเด็ก เป็นห้องเสริมวิชาการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนแต่ไม่ได้แยกว่าเป็นเด็กประเภทใด ทุกคนมีสิทธิใช้ทรัพยากรในห้องนี้
- 4) ห้องเสริมวิชาการเฉพาะทักษะ เช่น ห้องนี้สำหรับวิชาเลขคณิต ห้องถัดไปสำหรับวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การเรียนการสอนนี้ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงมีปัญหาการบริหาร ดังนั้นการจัดการเรียนในรูปแบบเรียนร่วมจึงเปลี่ยนจากการดึงเด็กออกมาสอนในห้องเสริมวิชาการมาเป็นการให้เด็กเรียนในห้องปกติ และนำทรัพยากรมาให้บริการในห้องปกติแทน เช่น อาจมีครู 1 หรือ 2 ตามเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาคอยช่วยเหลือเด็กในชั้นเรียนรวม เป็นต้น

4.2 การปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Adaptive Learning Environment)

การปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

4.2.1 การศึกษาลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา เป็นการศึกษาศามารถของเด็กจุดอ่อนของเด็ก อาจได้ข้อมูลมาจากการทดสอบทั้งแบบทดสอบมาตรฐานและแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นหรือจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

4.2.2 การกำหนดแนวการเรียน ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรและจัดหลักสูตร ให้เหมาะกับลักษณะเด็กที่พบในข้อ 1 จะต้องวางแผนการจัดการเรียนให้มีขนาดเหมาะสมวางแผนจัดการพฤติกรรมของเด็ก

4.2.3 จัดห้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น สภาพการจัดโต๊ะเรียน การจัดห้องเรียนให้สวยงาม การจัดครูเข้าสอนให้ความรู้แก่ครูผู้สอน การจัดบริการเสริมที่เกี่ยวข้องตลอดจนการให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนการสอน

4.2.4 จัดขอบเขตของการดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการเรียนรวมในโรงเรียนว่าจะทำเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมห้องเดียว หรือดำเนินการสำหรับเด็กทุกคนในโรงเรียน เป็นต้น

4.2.5 ดำเนินการสอน ซึ่งดำเนินไปตามแผนที่กำหนดที่มีความต้องการพิเศษ ครูจะต้องแสดงพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และจะต้องจัดการกับพฤติกรรมของเด็กตามวิธีที่ถูกต้อง

4.2.6 การประเมินผล ซึ่งส่วนมากพิจารณาจากผลงานของเด็กจากทักษะที่ เด็กแสดงออกจากทัศนคติที่เปลี่ยน ไปของนักเรียนของครูของผู้บริหาร และของผู้ปกครองการจัดการเรียนรวมในรูปแบบดังกล่าวประสบผลสำเร็จ แต่มีขั้นตอนในการดำเนินงานค่อนข้างมาก คุณครู นักเรียน และผู้บริหารจะต้องร่วมกันทำงานอย่างมาก

4.3 การร่วมสอน (Co-Teaching) หมายถึง การที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกันในวิชาเดียวกันและคาบในเวลาเดียวกันการสอนเด็กแบบเรียนร่วมนั้น ไม่จำเป็นที่ครูจะดึงเด็กออกจากห้องเรียนปกติ ไปเรียนในห้องเสริมวิชาการในบางเวลา แต่จัดให้ครูเสริมวิชาการ หรือครูการศึกษาพิเศษที่สอนห้องพิเศษในโรงเรียนปกติมาสอนในห้องปกติ โดยร่วมกันสอนกับครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชาในบางชั่วโมงครูคนหนึ่งอาจสอนเด็กทั้งชั้นในขณะที่ครูอีกคน 1 คน อธิบาย

ให้เด็ก 2-3 คน ให้เข้าใจเนื้อหาเดียวกันหรือครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคลให้ห้องเดียวกันก็ได้หรือครูคนหนึ่งอาจตรวจดูว่าเด็กตั้งใจฟัง และเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น การร่วมสอนอาจมีปัญหาหากครู 2 คน ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนะให้การร่วมสอนได้ผลดี

4.3.1 การวางแผนร่วมกัน การวางแผนมีความสำคัญมากครูทั้ง 2 คน จะต้องใช้เวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในการวางแผนร่วมกันว่าใครจะทำอย่างไรบ้าง

4.3.2 อภิปรายร่วมกันกำหนดเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้เด็กทำอะไรได้บ้าง การสอนดำเนินไปด้วยกัน หากครูทั้ง 2 คน เข้าร่วมกัน และมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของการร่วมสอน

4.3.3 เอาใจใส่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น กิจกรรมของห้องเรียนการขออนุญาตออกจากห้องเรียน การส่งงานระเบียบอื่น ๆ ของห้องเรียน การจัดป้ายนิเทศ การให้คะแนน เป็นต้น

4.3.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูแต่ละคนร่วมกัน เช่น ครูที่สอนเด็กปกติจะทำอะไรบ้าง ครูการศึกษาพิเศษจะทำอะไรบ้าง

4.3.5 ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดี โดยทั่วไปแล้วการร่วมสอนมักจะทำให้ครูการศึกษาพิเศษไปร่วมกับครูประจำชั้น ในห้องปกติซึ่งมีเด็กเรียนร่วมอยู่ด้วยบรรยากาศ ควรเป็นบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร เช่น ควรมีชื่อครูทั้ง 2 คน ติดที่หน้าห้องมีการแนะนำนักเรียนให้รู้ว่าเป็นครูการศึกษาพิเศษ ตลอดจนชี้แจงให้เด็กทั้งห้องทราบการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสิ่งที่นักเรียนจะคาดหวังจากครูทั้ง 2 คน

4.3.6 ร่วมกันแก้ปัญหา หากมีปัญหาเกิดขึ้นครูทั้ง 2 คน จะต้องเปิดใจในการแก้ปัญหา อาจเป็นปัญหาความไม่ลงรอยทางด้านวิชาการหรือทางสังคมครูทั้ง 2 คน จะต้องพูดคุยกันจนหาข้อยุติได้

กรมสามัญศึกษา (2543 : 14) ได้กำหนดรูปแบบของการเรียนร่วมไว้ 8 ประการ

1. การเรียนร่วมในชั้นปกติปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กปกติทุกประการ
2. การเรียนร่วมในชั้นปกติรับบริการที่จำเป็นจากครูการศึกษาพิเศษ
3. การเรียนร่วมในชั้นปกติบางวิชา ร่วมกับการเรียนในชั้นพิเศษบางเวลา
4. การเรียนร่วมในชั้นปกติทุกวิชา มีครูการศึกษาพิเศษช่วยเหลือเป็นรายบุคคล
5. การเรียนในชั้นพิเศษ มีนักเรียนปกติมาเรียนร่วม
6. การเรียนในชั้นพิเศษ มีนักเรียนปกติเรียนร่วมบางวิชา และบางวิชาเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนกับเด็กพิเศษห้องอื่น นักเรียนปกติจะไปเรียนกับเด็กปกติด้วยกัน
7. การเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับนักเรียนปกติ

8. การเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตาม

โอกาส

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 75) ได้จัดรูปแบบการเรียนร่วม ไว้ 6 รูปแบบ ได้แก่

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ จัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติเต็ม เวลาเรียน และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ ควรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องน้อยและมีความพร้อมในทางการเรียน
2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา เป็นนักเรียนพิเศษเรียน ร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลา แต่ครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำการ
3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการครูเวียนสอนเป็นการจัดเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติและรับบริการด้านสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก
4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เป็นการจัดให้เด็กพิเศษเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก เด็กทุกคนที่เข้ามาเรียนในห้องเรียนนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอน
5. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลาเป็นการจัดเด็กพิเศษไว้ในชั้นเดียวกับเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร
6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกัน และเป็นกลุ่มขนาดเล็ก

4.2 รูปแบบการจัดการเรียนร่วมในต่างประเทศ

ฮาลลาฮาด และ คาอุฟแมน (Hallahan and Kauffeian, 1994 : 9) กล่าวว่าในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็น 6 รูปแบบ คือ

1. ชั้นเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติโดยเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มนี้ จะต้องมีความบกพร่องเพียงเล็กน้อย ระดับสติปัญญาสูง มีความพร้อมด้านการเรียน และวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม
2. ชั้นเรียนร่วมเต็มเวลาเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา แต่จะมีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา เรียกว่า ครูที่ปรึกษาซึ่งจะไม่ทำการสอนโดยตรง แต่จะให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูที่สอน เช่น แนะนำ ชี้แจงครูที่

สอนในชั้นเรียนร่วมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และช่วยประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. ชั้นเรียนร่วมในชั้นปกติรับบริการจากครูเวียนสอน เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และรับบริการการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเดินทางไป ตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีจำนวนไม่มาก ประมาณ โรงเรียนละ 2-3 คน เวียนกัน ไปจนครบสัปดาห์ต่อไปก็จะเวียนกลับมาสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มเดิมในโรงเรียนเดิมอีก

4. ชั้นเรียนร่วมในชั้นปกติรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในชั้นร่วมกับเด็กปกติแต่มีตารางเรียนกำหนดไว้แน่นอน ในการเข้าเรียนที่ห้องเสริมวิชาการ ซึ่งมีครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่เพื่อสอนเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละประเภทที่มีความต้องการเสริมวิชาการ ใช้เวลาเรียนที่ห้องเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่าขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน การเรียนการสอนอาจจัดเป็นรายบุคคล หรือสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้เนื้อหาที่สอนเป็นเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา หรือเนื้อหาที่ไม่ได้สอนในชั้นเรียนปกติ ครูเสริมวิชาการจะต้องให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยการจัดห้องเสริมวิชาการอาจจะเรียกเป็นศูนย์วิชาการ ถ้าการให้บริการกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างกว้างขวาง มีห้องขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ จัดอุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสาร และหนังสือที่จำเป็นในการใช้สอนให้เพียงพอสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้ารับบริการได้ตามความต้องการ

5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติเรียนร่วมบางเวลา เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนในชั้นพิเศษเฉพาะ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มละ 8 - 10 คน ในเนื้อหาวิชาเกือบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชา เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ ได้แก่ พลศึกษา ศิลปะ และกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่น ๆ

6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนในชั้นพิเศษเฉพาะจัดไว้เป็นกลุ่มตามลักษณะความต้องการพิเศษประเภทเดียวกัน และจะเรียนในชั้นนี้ตลอดเวลา มีเด็กกลุ่มละ 8-10 คน ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา รูปแบบการเรียนร่วมลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละด้านค่อนข้างมาก และจำนวนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทมีจำนวนมากพอที่จะจัดกลุ่มได้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนร่วมมีหลายรูปแบบการจะจัดการเรียนร่วมรูปแบบใดนั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความต้องการจำเป็น และความพร้อมของเด็กแต่ละบุคคล แต่ละประเภทเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา และพัฒนาได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยยึดรูปแบบ ดังนี้ การเรียนร่วมในชั้นปกติ ปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กปกติทุกประการหรือการเรียนร่วมในชั้นปกติรับบริการที่จำเป็นจากครูการศึกษาพิเศษ การเรียนร่วมในชั้นปกติบางวิชา ในชั้นบางเวลาหรือทุกวิชา โดยมีครูการศึกษาพิเศษช่วยเหลือเป็นรายบุคคล การเรียนในชั้นพิเศษ มีนักเรียนปกติมาเรียนร่วมการเรียนในชั้นพิเศษมีนักเรียนปกติมาเรียนร่วมบางวิชา บางวิชาเด็กพิเศษจะเรียนกับเด็กพิเศษห้องอื่นนักเรียนปกติจะไปเรียนกับนักเรียนปกติด้วยกัน และการเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับนักเรียนปกติหรือตาม โอกาสอันควร

5. ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมนับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม ทั้งนี้ เพราะในทุกสังคมย่อมมีบุคคลทุกประเภททุกความต้องการปะปนอยู่ โดยเฉพาะสังคมของ ครอบครัว ไม่สามารถแยกบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทออกจากสังคมได้ และไม่มีสังคมใดไร้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นการจัดการเรียนร่วมจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาทั่วไป

เดปป์ สตีว (Debbie Staub. 1998 : 15 -16) พบว่าบรรยากาศในการเรียนร่วมก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความอบอุ่นและมิตรภาพ
2. การพัฒนาทางด้านสังคมและการรู้จักตนเอง
3. การพัฒนาบุคลิกภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ง : 10-11) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนร่วมว่าเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ด้านการเรียน เด็กได้มีโอกาสเรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อยกเว้น และไม่ต้องเดินทางไปเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษที่อยู่ห่างไกลมาก จนเป็นภาระของผู้ปกครอง
2. การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวกับบิดา มารดา และญาติพี่น้อง เด็กมีโอกาสประพฤติปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าถูกแยกออกไปด้วยเหตุแห่งความพิการ และเป็น การช่วยให้ครอบครัวเกิดความสำนึกและตระหนักในการรับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยไม่พยายามผลักภาระให้แก่ผู้อื่น

3. การเปลี่ยนเจตคติการที่เด็กปกติมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะช่วยให้เด็กปกติและผู้ปกครองของเด็กปกติมองโลกได้กว้างขึ้น และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้ดีขึ้น ทั้งยังช่วยลดความรู้สึกลดมั่นในบุคลิกภาพหรือภาพพจน์ของเด็กที่มีต่อความต้องการพิเศษซึ่งสังคมนิยมคิดกันเด็กจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจความต้องการของเพื่อนและรู้วิธีจะช่วยเหลือกันและอยู่ร่วมกัน เนื่องจากทุกสังคมจะมีทั้งคนปกติและคนที่มีความต้องการพิเศษ

4. ด้านสังคมและชุมชน เด็กจะสามารถปรับตัวและควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมปกติได้ การอยู่ร่วมกันก็จะช่วยให้สังคมได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

5. ประหยัดงบประมาณของรัฐบาล เมื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าเรียนร่วมใน โรงเรียนปกติได้ รัฐบาลก็ไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้าง โรงเรียนพิเศษ หรือศูนย์เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพียงแต่เพิ่มบุคลากรเฉพาะทางที่จำเป็นขึ้น ในโรงเรียนปกติเท่านั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนร่วมมีความสำคัญและมีประโยชน์ ทั้งต่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กปกติ ครอบครัว โรงเรียนสังคม และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเปิด โอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติจะช่วยเหลือ ในการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ดีขึ้น นอกจากนี้การยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของบุคคลรอบข้าง จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความเชื่อมั่น ในตนเองมากขึ้นเกิดบรรยากาศความรักความอบอุ่น ไม่แบ่งแยก ซึ่งจะส่งผลถึงความมั่นคงของชุมชน สังคม และประเทศชาติ อีกทั้งรัฐบาลสามารถใช้งบประมาณและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาได้อย่างคุ้มค่าและก่อให้เกิดผลดีมากที่สุด

6. องค์ประกอบที่จะช่วยให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 52) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนร่วม มีองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. ครูจะต้องทำงานประสานกันและร่วมมือกันอย่างดี ระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ รวมทั้งบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน

2. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

2.1 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา

2.2 ควรมีความตั้งใจในการสอน

2.3 ควรมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบ

2.4 ควรจัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียน

ควรยืดหยุ่นตามจำนวนและความต้องการของเด็ก

2.5 ควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์ และสังคมของเด็กมีความสำคัญ เช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน
5. ควรประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
6. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
7. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
8. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม
9. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

7. ปัญหาของการจัดการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ และมีการดำเนินการมาแล้วเป็นเวลายาวนาน แต่ก็พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการหลายประการ ดังรายงานสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553 : 89-90) ได้รายงานผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในประเทศไทย โดยกล่าวถึงประเด็นปัญหาในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาว่า

1. ครูเฉพาะทางสำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย มีจำนวนลดน้อยลงและส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้าง และโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ โดยเฉพาะหรือเรียนร่วมกับเด็กปกติยังขาดความพร้อมในหลายด้าน
2. นโยบายการบริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ชัดเจน ไม่ทั่วถึง ครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังขาดการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสที่เป็นระบบและชัดเจน
3. การส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยังดำเนินการได้ไม่มากเท่าที่ควรมีหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ ต่างคนต่างทำไม่มีกลไกประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน ไม่มีองค์ความรู้และงบประมาณที่พอเพียง ไม่มีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง ขาดเครื่องมือในการคัดกรอง ขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการสอน ไม่มีหลักสูตรเฉพาะ ยกเว้นหลักสูตรนำร่องที่ได้จากการวิจัย เท่านั้น
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูในสถานศึกษาเฉพาะคนพิการไม่สามารถสอนเนื้อหาได้ครบตามหลักสูตรแกนกลาง เนื่องจากต้องเพิ่มรายวิชาใหม่และใช้เวลา

ในการเรียนรู้หรือทำแบบฝึกให้สอดคล้องกับศักยภาพของเด็กพิการแต่ละประเภทและระดับความพิการรวมทั้งการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลยังมีสถานศึกษาหลายแห่งไม่เข้าใจหลักการ และไม่ได้ดำเนินการทั้งยังรู้สึกว่าเป็นเรื่องซ้ำซ้อนกับการทำแผนการสอน เพิ่มภาระงานครู ส่วนการสอนครูยังเน้นเรื่องการบรรยาย และการสาธิต แม้ครูจะใช้สื่อในการสอนแต่ยังเป็นสื่อพื้นฐานมากกว่า ส่วนสื่อที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ยังมีน้อย และครูยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนลดชั้น แม้ครูจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับศักยภาพในการสื่อสาร และการแสดงออกของผู้เรียน แต่ยังคงเน้นการสอบข้อเขียน

5. บุคลากรทางการศึกษา นักวิชาชีพ ไม่เพียงพอ และครูปฏิบัติงานบริหารทั่วไปและงานธุรการควบคู่ไปกับภาระงานสอนด้วย รวมทั้งบุคลากรไม่ค่อยได้รับการอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเด็กพิการ และการผลิตสื่อ การอบรมไม่ต่อเนื่อง และทั่วถึง ไม่ได้มีการติดตามผลการอบรมว่ามีการนำไปใช้ได้ผลอย่างไร ไม่ปรากฏผลงานวิจัยด้านการเรียนการสอนที่จะสามารถเผยแพร่ให้บุคลากรทางการศึกษานำไปใช้

6. สื่อการสอน หนังสือเรียนสำหรับเด็กพิการมีน้อย และครูมีความรู้เพียงพอในการผลิตสื่อ หรือไม่มีเครื่องมือในการผลิตสื่อ ห้องสมุดสำหรับเด็กพิการไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และหนังสือที่เหมาะสมมีไม่เพียงพอ

7. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในเขตนอกเมืองยังมีทัศนคติว่าเด็กพิการไม่สามารถเรียนได้ และเด็กพิการยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญหรือประโยชน์ของการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 22-34) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการยังไม่ครอบคลุม ทั่วถึง และยังมีปัญหาการบริหารจัดการและระบบสนับสนุนบริการ มีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน เนื่องจากมีราคาสูง ตลอดจนครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ อีกทั้งโรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรเฉพาะ และการประเมินผลที่ชัดเจนสำหรับเด็กพิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 46 - 47) กล่าวว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมยังมีปัญหา อุปสรรคและความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุน ดังนี้ด้านบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย

1. ครูผู้สอน

1.1 ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากขาดความรู้ ทักษะในเรื่องเทคนิค วิธีการสอน และการพัฒนาเด็กแต่ละประเภท ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเด็กได้เต็มศักยภาพ

1.2 ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กได้เท่าที่ควร

1.3 ครูผู้สอนมีภารกิจมาก และขาดความร่วมมือจากผู้บริหาร โรงเรียน และครูในโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ผู้บริหารโรงเรียน

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญ และไม่สนับสนุนการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน การจัดการเรียนร่วมจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการเรียนร่วม ไม่สามารถให้คำแนะนำปรึกษา แก่ครูผู้สอนได้ และไม่ให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเท่าที่ควร

3. ผู้ปกครอง

3.1 ผู้ปกครองขาดความรู้ในการช่วยเหลือดูแลเด็กอย่างถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้

3.2 ผู้ปกครองบางส่วนไม่มีความมั่นใจในโรงเรียนและครูผู้สอน กลัวลูกจะถูกรังแก หรือล้อเลียนจากเพื่อน ๆ จึงไม่ยอมส่งเด็กเข้าเรียน

3.3 ผู้ปกครองเด็กปกติบางส่วนไม่ให้การสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนร่วม เพราะกลัวว่าเด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องจากเด็กพิการ

4. ด้านการบริหารจัดการ

4.1 บางโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้นทำให้จัดได้ไม่ดีเท่าที่ควร

4.2 พื้นที่ห่างไกลไม่สามารถนำเด็กไปรับบริการกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางได้

4.3 โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการเสริมได้ เช่น การแก้ไขการพูด

กายภาพบำบัด เพราะไม่มีผู้เชี่ยวชาญ หรือครูไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพอ

4.4 ระบบการทำงานของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การติดต่อประสานงานล่าช้า

4.5 โรงเรียนข้างเคียงไม่รับเด็ก จะผลักระทำให้โรงเรียนแกนนำ หรือโรงเรียนศูนย์กลางทางวิชาการการศึกษาพิเศษ

4.6 ไม่สามารถส่งต่อเด็กได้ บางโรงเรียนไม่รับเด็ก เด็กต้องกลับมาเรียนที่เดิม เช่น การส่งต่อโรงเรียนใกล้บ้าน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ หรือการเรียนต่อในระดับมัธยม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังขาดกลไกสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องของงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เบญจา ชลธาร์นนท์ (2548 : 82) จากการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานระยะ 6 เดือนแรกของการดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 189 โรงเรียนพบว่า

1. นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปอย่างแท้จริง โดยพบว่าโรงเรียนยังรับนักเรียนได้บางประเภท และรับได้เฉพาะนักเรียนที่มีความพิการระดับปานกลาง และระดับน้อยเท่านั้น ส่วนนักเรียนที่พิการระดับมากยังไม่สามารถจัดเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปได้ โดยต้องเรียนในรูปแบบอื่น เช่น ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ หรืออาจได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ และเรียนที่บ้าน เป็นต้น

2. การให้นักเรียนพิการได้รับสิทธิเข้าถึงการศึกษาตามกฎหมายยังไม่สามารถดำเนินการให้ได้ครบถ้วนและทั่วถึงนักเรียนพิการทุกคนทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และสภาพแวดล้อมด้านบุคคล พบว่า

1. การเตรียมครูและบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษยังดำเนินการไม่ได้เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูจำนวนมากต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการสอนเด็กพิการ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการความช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ ในห้องเรียนเพิ่มขึ้น ต้องการการนิเทศ ติดตามทั้งจากภายในและภายนอก ต้องการความช่วยเหลือและร่วมมือในการพัฒนางานมากขึ้น

2. การสร้างความตระหนักให้กับผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนในหน่วยปฏิบัติ ซึ่งอาจยังไม่ยอมรับและไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นอุปสรรคสำคัญ จึงต้องมีการเตรียมการอย่างมาก

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. สำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมกระบวนการจัดทำ IEP ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ กล่าวคือ โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยไม่มีคณะกรรมการจัดทำ IEP ของนักเรียนแต่ละคน กระบวนการตรวจสอบไม่ครอบคลุมทั้งวิธีการ เครื่องมือ และแหล่งข้อมูล เป็นการกรอกแบบฟอร์มโดยครูหนึ่งคนมากกว่าการทำตามกระบวนการจัดทำ IEP ดังนั้นจึงไม่ครอบคลุมสาระสำคัญในการพัฒนานักเรียนพิการ

2. บรรยากาศและกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องพบว่า การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนและการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นเฉพาะบุคคลยังมีน้อย การจัดการเรียนการสอนยังไม่เชื่อมโยงกับชั้นเรียนปกติ และขาดการวางแผน ทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ เทคนิควิธีการสอนยังไม่เฉพาะ และไม่สอดคล้องกับความ

ต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการ รวมทั้งการวัดและประเมินผลไม่เป็นการประเมินตามสภาพจริง และไม่สอดคล้องกับลักษณะความบกพร่องและศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนพิการ ส่วนใหญ่ยังใช้เครื่องมือประเมินเช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป

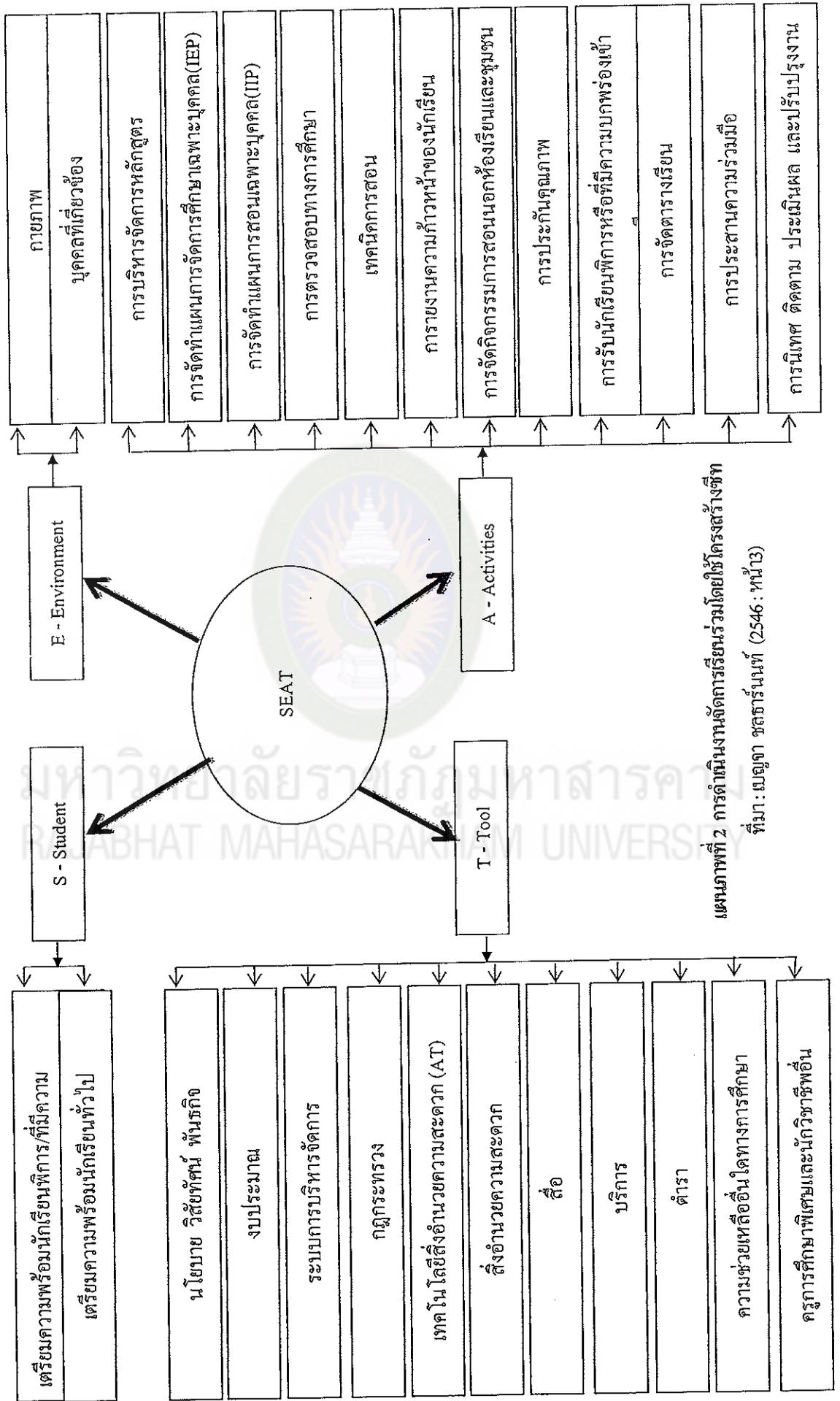
ปัญหาด้านเครื่องมือ

1. การสำรวจ จัดทำ และใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศน้อย และยังไม่ได้มาจากวิธีการและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้เป็นปัญหาในการรับนักเรียนพิการ คัดแยก/คัดกรอง จัดนักเรียนพิการเข้าเรียนและการวางแผนพัฒนานักเรียนพิการ นอกจากนี้ระบบส่งต่อไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ขาดการส่งต่ออย่างเป็นระบบระหว่างช่วงรอยต่อระดับการศึกษา
2. การดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ผ่านกลไกการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นการรับนโยบายด้านการเรียนร่วมเพื่อสู่การปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ เจตคติและความสามารถในการปฏิบัติงานและความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ
3. งบประมาณ ไม่พอเพียงที่จะสนับสนุนการดำเนินงานทั้งการสนับสนุนให้นักเรียนพิการทุกคนได้รับบริการตามกฎกระทรวงอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล
4. การประสานงานระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ/เขตการศึกษา จังหวัด สถานศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรในชุมชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย และขาดความคล่องตัวทำให้การดำเนินงานยังไม่สนับสนุนและเชื่อมโยงกันในลักษณะงานของการประสานความร่วมมืออย่างแท้จริง

การดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

การดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม ยึดกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้โครงสร้างซีท และการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน มีองค์ประกอบหลักในการดำเนินงาน และรายละเอียดการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (เบญญา ชลธารันนท์. 2546 : 33-38)

การบริหารจัดการเรียนรู้ร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

แผนภาพที่ 2 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท
ที่มา: บุญจา ชลธารรัตน์ (2546 : หน้า 13)

การดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม ยึดกระบวนการบริหารจัดการ โรงเรียน โดยใช้โครงสร้างซีทที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านนักเรียน (Students)

เบญญา ชลชานนท์ (2546 : 64) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนตาม โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในด้านนักเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กพิการหรือเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่อง และเด็กนักเรียนทั่วไปของสถานศึกษา โดยในการเตรียมความพร้อมควร ดำเนินการกับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เตรียมความพร้อมเด็กพิการหรือเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่อง หากพิจารณาตั้งแต่แรกเกิดจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มหรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน ซึ่งการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นช่วงสำคัญที่สุด เพราะช่วงอายุ 0 - 3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุดการเตรียมความพร้อมทำได้โดยกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลืออยู่ เมื่อได้รับการพัฒนา ระดับการทำงาน ต่าง ๆ (Functional Level) จะยิ่งสูงขึ้น ในทางกลับกันหากไม่ได้รับการพัฒนาการกระตุ้นหรือการส่งเสริมส่วนที่เหลืออยู่อย่างมีประสิทธิภาพความสามารถในการทำงานต่าง ๆ จะเลือนหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที สอดคล้องกับผลของ อารยะวิญญู (2542 : 24) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมก่อนส่ง เข้าเรียนร่วม โดยการเตรียมความพร้อมด้านผู้เรียนควรปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ความพร้อมทางด้านร่างกาย จัดให้เด็กพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการกายภาพบำบัด ฟีกทักษะการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การจับถ้ำย การเคลื่อนไหว การทำความสะอาดร่างกาย ด้วยวิธีการให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ นักเรียนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ส่วนด้านการรับรู้และการเห็น มีการทำกิจกรรมการต่อภาพ ต่อไม้บล็อกหรือให้ดูภาพ ปิดภาพแล้วจำให้ได้ว่ามีภาพอะไรบ้าง ด้านการรับรู้ทางการได้ยิน โดยให้นักเรียนนั่งหลังตา และถามว่าได้ยินเสียงอะไร หรือให้พูดตามเพื่อนเป็นคำ และด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างสายตากับมือ โดยการให้นักเรียนจับวัตถุเล็ก ๆ การตัดโดยใช้กรรไกร เป็นต้น

1.2 ความพร้อมทางด้านอารมณ์ เด็กจะต้องมีอารมณ์ที่มั่นคงพอสมควร สามารถควบคุมตนเองได้มีสมาธิยาวนานพอเรียนในห้องปกติได้ความพร้อมทางด้านสังคม เด็กจะต้องมีทักษะจำเป็นทางสังคมในการเรียนร่วม เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมโรงเรียน ครู และบุคลากรทั่วไปโดยมีการฝึกภาษาเพื่อการสื่อสาร และการฝึกทักษะให้นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การสนทนากับเพื่อน การเล่นกับเพื่อน การพูดคุยกบอกความต้องการของตนเอง การขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

1.3 ความพร้อมด้านการจัดการเรียนให้เด็กพิการ ได้รับการเตรียมความพร้อมในพื้นฐานด้านการเรียน ความพร้อมทางการสื่อสาร โดยได้รับการเตรียมการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกับคนทั่วไป

ควรรู้คำศัพท์ อ่านออกเขียนได้ สื่อความหมายได้ถูกต้อง คิดคำนวณได้ ความพร้อมในการใช้สื่อการเรียน การสอนที่จำเป็น เด็กพิการควรได้รับการเตรียมความพร้อมในการใช้อุปกรณ์การเรียนคณิตศาสตร์ พิมพ์ดีดทั่วไป เครื่องช่วยฟัง อุปกรณ์ในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และทักษะการใช้ คอมพิวเตอร์เป็นต้น

1.4 ความพร้อมในด้านวิชาการ ควรมีการเตรียมความรู้พื้นฐานตามเกณฑ์ของรายวิชา ในแผนการเรียน ประกอบด้วย การให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอด ขนาด การรับรู้ ปริมาณ รูปทรง ตำแหน่ง การสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ เวลา การแก้ปัญหา การใช้ภาษา และการสื่อสาร โรงเรียนต้อง จัดบริการสอนเสริม เพื่อให้คนพิการสามารถเรียนได้เต็มตามศักยภาพ ตามที่กำหนดไว้ในแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และในแผนการสอนเฉพาะบุคคล

1.5 กรณีเด็กพิการที่ยังไม่ได้เตรียมความพร้อมที่ยังไม่ได้เตรียมความพร้อมมาก่อนที่จะมาเรียนรวม ควรได้รับการทดสอบเบื้องต้นด้านความสามารถพื้นฐานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้าน อารมณ์ สังคม สติปัญญา และประสานกับศูนย์การศึกษาพิเศษให้ช่วยเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนนำ นักเรียนเข้าเรียนร่วม

2. เตรียมความพร้อมเด็กนักเรียนทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมเด็กปกติด้วยเช่นกัน โดยการปฏิบัติดังนี้

2.1 การให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไป ให้มีความรู้ความเข้าใจเกิดการยอมรับ สามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธี

2.2 การจัดปฐมนิเทศนักเรียน และผู้ปกครองอธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ ความพิการให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนได้รู้จัก

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเกิดการ เรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 จัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการและทำกิจกรรมต่าง ๆ จากนั้นให้อภิปรายถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนกิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้เข้าใจถึง ความคับข้องใจ ความไม่สะดวกและความลำบากของเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น

2.5 จัดกิจกรรมอื่นที่ช่วยให้นักเรียนทั่วไปเข้าใจและยอมรับ เพื่อนพิการหรือที่มีความ บกพร่องมากขึ้น เช่น การเชิญผู้ที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการมาบรรยาย ให้ฟังพร้อมทั้งให้ดู ภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ บทความ และสื่ออื่น ๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหาต่าง ๆ

2.6 การจัดนิทรรศการหนังสือและเรื่องราวเกี่ยวกับคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง

2.7 การทัศนศึกษาสถานที่ดูแลคนพิการหรือที่มีความบกพร่องเพื่อให้นักเรียน ได้ เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความเป็นอยู่อย่างไร

2.8 การสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้น ในการช่วยเหลือเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องเบื้องต้นให้กับนักเรียนทั่วไปด้วย

2.9 การให้คำแนะนำแก่เด็กในการปฏิบัติต่อเด็กในห้องเรียนร่วมด้วยว่า ควรปฏิบัติต่อเด็กอย่างไร สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำหากเด็กปกติล้อเลียนเด็กควรปฏิบัติอย่างไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) ได้กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Students) ที่มีความต้องการพิเศษ หรือที่มีความบกพร่อง คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือที่มีความบกพร่องได้รับการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการ อารมณ์ สังคม และการช่วยเหลือตนเอง นักเรียนทั่วไปได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านการยอมรับ และการช่วยเหลือเพื่อนพิการหรือมีความบกพร่อง อัตราการเข้าเรียน โอกาสในการเรียนรู้ นักเรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์ตาม IEP มีความก้าวหน้าทางการเรียน (การเลื่อนช่วงชั้น ขั้วชั้น ออกกลางคัน จบภาคบังคับ และจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ (2551 : 39) กล่าวถึงการบริหารจัดการ โรงเรียนตามโครงสร้างซีท ในด้านผู้เรียนไว้ว่า โรงเรียนเรียนร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษเขตพื้นที่การศึกษา ต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการเรียนร่วม ดังนี้ (บุญเกิด วิเศษรินทอง. 2552 : 63)

1. นักเรียนทั่วไป จำเป็นต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความพิการของเพื่อนก่อนที่จะเข้ามาเรียนร่วม ครูประจำชั้นอาจต้องใช้เวลาในวันเปิดเรียนปฐมนิเทศให้นักเรียนทั้งชั้น ได้รับรู้และจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ช่วยให้เด็กทั้งชั้นเข้าใจข้อจำกัดของเพื่อนพิการ

2. นักเรียนพิการ จำเป็นต้องได้รับการบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ/เขตพื้นที่การศึกษา/จังหวัดก่อนเข้าเรียนร่วม เพื่อเรียนทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในชั้นเรียนร่วม ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการเป็นเฉพาะบุคคล

นอกจากนี้ โรงเรียนต้องบริหารจัดการในเรื่องต่อไปนี้

1. จำนวนเด็กพิการในชั้นเรียน หากโรงเรียนมีหลายห้องเรียนในระดับชั้นเดียวกันก็ควรกระจายเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในทุกห้อง เช่น มีนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วม 3 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีอยู่ 3 ห้องเรียน คือ ประถมศึกษาปีที่ 1/1 ประถมศึกษาปีที่ 1/2 ประถมศึกษาปีที่ 1/3 ให้จัดนักเรียนเข้าเรียนห้องละหนึ่งคน เป็นต้น

2. การใช้อาคารสถานที่ให้เหมาะสม เช่น หากโรงเรียนมีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายต้องใช้เก้าอี้รถเข็นขณะเรียนร่วมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3ซึ่งห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ชั้น 3 ของอาคารเรียน อาจต้องจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกห้อง ย้ายลงมาอยู่ชั้นหนึ่งและให้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกห้องขึ้นไปอยู่ชั้น 3

3. การจัดทำตารางการช่วยเหลือดูแลเพื่อน การใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

4. การจัดให้มีระบบการให้รางวัลนักเรียนทั่วไปที่อาสาสมัครช่วยเพื่อนพิการ เช่น ให้วุฒิบัตร กล่าวชมเชยในที่ประชุมโรงเรียน จัดนิทรรศการแนะนำคนดี เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่านักเรียน (S-Student) หมายถึง นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง และนักเรียนปกติทั่วไป ที่ต้องได้รับการเตรียมความพร้อม โดยนักเรียนพิการควรเตรียมความพร้อมในด้านวิชาการ อารมณ์ สังคม และการช่วยเหลือตนเอง ส่วนนักเรียนทั่วไปควรควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับความพิการของเพื่อนก่อนที่เพื่อนจะเข้ามาเรียนร่วม และควรจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง เพื่อช่วยให้เด็กทั่วไปเข้าใจข้อจำกัดของเพื่อนพิการยอมรับ และช่วยเหลือเพื่อนพิการ จนทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

2. สภาพแวดล้อม (E-Environment)

เบญจา ชลธานนท์ (2546 : 64) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อม (E-Environment) โดยได้แบ่งสภาพแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment : LRE) โดยดำเนินการดังนี้

1.1 โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุดหากไม่สามารถจัดให้เด็กเรียนร่วมได้เต็มเวลาก็อาจจัดเป็นบางเวลาได้

1.2 โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยพิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น

1.2.1 นักเรียนที่มีการเห็นเลือนรางควรมีโคมไฟที่โต๊ะเรียนและจัดให้นักเรียนมานั่งแถวหน้าสุด รวมทั้งไม่ให้แสงสะท้อนจากหน้าต่างเข้ามารบกวนเวลาขณะที่นักเรียนดูกระดานดำ

1.2.2 นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจัดให้นั่งประมาณแถวที่ 2 หรือ 3 โดยนั่งมุมใดมุมหนึ่งของห้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถมองครูและเพื่อนนักเรียนในห้องได้ทั่วถึง

1.2.3 นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายที่นั่งรถเข็น เมื่อจำเป็นต้องเรียนวิชาเกษตรนักเรียนต้องปลูกผักสวนครัว ครูควรยกระดับแปลงผักให้สูงขึ้นจากพื้นและอยู่ในระดับเดียวกับที่นั่งเก้าอี้รถเข็นเพื่อให้นักเรียนสามารถปลูกผักได้สะดวก

1.3 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยในการเรียนการสอน

1.4 โรงเรียนควรคำนึงถึงพาหนะที่ใช้รับส่งนักเรียนจากบ้าน ไปโรงเรียนและจากโรงเรียนไปบ้านพาหนะไปทัศนศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ ที่

1.5 การบริหารจัดการตารางเวลาเรียนและห้องเรียน เช่น ห้องเรียนสำหรับการเรียนร่วมควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร พื้นห้องเรียนควรราบเรียบและมีการปรับระดับเพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น ห้องน้ำใต้เท้า เก้าอี้ และคำนึงถึงการถ่ายเทของอากาศ แสงจากธรรมชาติ แสงไฟ เป็นต้น

1.6 จัดให้มีห้องพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง

1.7 โรงเรียนควรคำนึงถึงการจัดการภายนอกอาคารเกณฑ์มาตรฐานการจัดการภายนอกอาคาร ได้แก่ สถานที่ตั้ง ชนิดของตัวอาคาร ทางเข้า ทางข้าม ลานจอดรถ เกะกลางถนน ต้นไม้ และร่องน้ำ

1.8 โรงเรียนควรคำนึงถึงการจัดภายในอาคาร เกณฑ์มาตรฐานการจัดภายในอาคาร ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานการพิจารณาเกี่ยวกับประตูทางลาด บันได ทางเดินสาธารณะภายในตัวอาคาร พื้นแสงสว่าง ห้องน้ำ โทรศัพท์ สวิตช์ไฟและปุ่มต่างๆ ลิฟต์ และระบบเตือนภัย

2. สภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรอื่นในโรงเรียน ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วมในโรงเรียน ซึ่งในการดำเนินการด้านสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ควรดำเนินการดังนี้

2.1 โรงเรียนจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม แนวทางการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง และรูปแบบในการจัดการเรียนร่วม

2.2 ประชุมชี้แจง เพื่อให้มีเจตคติในเชิงสร้างสรรค์ต่อการเรียนร่วม ตลอดจนมีความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดบทบาทหน้าที่ มอบหมายภารกิจให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2.3 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องมีส่วนร่วมกิจกรรมการดำเนินงาน

2.4 จัดทำป้ายประกาศนำเสนอในลักษณะของโปสเตอร์ แผ่นพับวีดีโอ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบเกี่ยวกับนโยบาย

2.5 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องอาสา
เป็นวิทยากร

2.6 ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษต้องเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน
โดยทำงานร่วมกันเป็นทีม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) ได้กล่าวถึง ด้าน
สภาพแวดล้อม (E-Environment) ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อ
การจัดการเรียนร่วม และการเสริมสร้างทักษะปฏิบัติของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม คือ ผู้บริหาร ครู
และผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้ารับการอบรม ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ดีต่อ
การจัดการเรียนร่วม

2. การเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติงานของครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ หลักสูตรการ
ฝึกอบรม งบประมาณ เรื่องที่อบรม บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้ารับการอบรมเข้มในทักษะเฉพาะเรื่อง
ต่าง ๆ คณะกรรมการจัดทำ IEP ที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้
ความเข้าใจในเรื่องที่อบรมเฉพาะและสามารถนำไปปฏิบัติได้

ศูนย์การศึกษาพิเศษ (2551 : 39) กล่าวถึงการดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วมตาม
โครงสร้างชี้ท ในด้านสภาพแวดล้อมไว้ว่า โรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อ
ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยแบ่งสภาพแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (บุญเกิด
วิเศษรินทอง. 2552 : 63-64)

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้นักเรียนพิการเรียนร่วมในสภาพแวดล้อมที่มี
ขีดจำกัดน้อยที่สุด และจัดให้นักเรียนพิการใช้สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก
ปลอดภัย และเข้าถึงได้ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในตัวอาคาร ต้องจัดให้ ได้ตามเกณฑ์
มาตรฐานที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟู
สมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เรื่อง กำหนดลักษณะอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือบริการสาธารณะอื่น
ที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก โดยตรงแก่คนพิการ โดยคำนึงถึงความสะดวกและปลอดภัยเป็น
สำคัญ

2. บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อม ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และ
บุคลากรอื่นในโรงเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจะเป็นผู้นำในการดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

2.1 จัดประชุมทุกกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ทราบว่าโรงเรียนมี
โครงการโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม และจะต้องมีการดำเนินงานอย่างไรบ้าง

2.2 เป็นผู้นำสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการเรียนร่วมในโรงเรียนให้ครูและบุคลากรทุกคน แม่ค้า รวมทั้งนักการ ยาม และคนขับรถ และร่วมมือกันดูแลและช่วยเหลือเด็กพิการอย่างถูกวิธี

2.3 จัดให้มีคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร นักวิชาชีพ ครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และบุคคลภายนอกจากชุมชน ร่วมกันกำหนดนโยบาย แนวทางดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทุกคนและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน

2.4 ประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคลากรทุกคน และชุมชนทราบ เพื่อเกิดความร่วมมือกันในการทำงานเป็นคณะและชุมชนมีส่วนร่วมจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อม (E-Environment) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และสอดคล้องกับความพิการของนักเรียนแต่ละบุคคลคน เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้ง ภายใน และภายนอกโรงเรียน และสภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยการประชาสัมพันธ์ อบรมสัมมนา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม และเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติงานของครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. กิจกรรมการเรียนการสอน (A - Activities)

เบญญา ชลธานนท์ (2546 : 64) ได้กล่าวถึง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A - Activities) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การบริหารจัดการหลักสูตร

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 (2544 : 2-9) ให้รายละเอียด ดังนี้

3.1.1 การปรับหลักสูตรทั่วไป คือ ปรับหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนทั่วไปมาใช้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น อาจปรับการวาดรูปมาเป็น การปั้นแทน สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อาจปรับไม่ให้อ่านออกเสียง

3.1.2 การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ คือ หลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (หลักสูตรคู่ขนาน) ซึ่งถือเป็นหลักสูตรเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากความบกพร่องจากแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียน โรงเรียนอาจประยุกต์ตามแนวทางของกรมวิชาการ เช่น หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลักสูตรสำหรับบุคคลออทิสติก เป็นต้น

3.1.3 การจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะเฉพาะที่จำเป็นแก่

นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น ทักษะการดำรงชีวิต ได้แก่ การรับประทานอาหาร การดูแลบ้าน การทำความสะอาดร่างกาย การไปซื้อของ การใช้โทรศัพท์สาธารณะ การใช้บริการไปรษณีย์ ธนาคาร ทักษะการอ่านเขียนอักษรเบรลล์ ทักษะการทำความสะอาดคู้้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การใช้แว่นขยายสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติกภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นต้น

3.2 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)

เป็นแผนการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยในการจัดทำต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องต้องการเหตุผลในการจัดทำแผน IEP กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องทำ IEP ให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลทุกคน โดยตรวจสอบเพื่อบ่งชี้จุดคัดย่อของนักเรียน รวมถึงความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 โดยให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เด็กนักเรียนทั่วไปต่อคน

วัตถุประสงค์ในการใช้ IEP มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. เป็นแผนการจัดการศึกษาที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับเด็กคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะใน IEP จะมีข้อมูลเด็กเข้ารับบริการการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ
2. เป็นเครื่องมือในการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนทั้งหมด ฉะนั้น IEP ในแง่ที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเมินและวิธีการสอน

เหตุผลในการจัดทำ IEP

1. เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตรงกับความต้องการพิเศษของแต่ละบุคคลเพื่อประกันความเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องตามความต้องการพิเศษทางการเรียนของเด็กแต่ละบุคคล
2. เพื่อประกันว่าได้มีการจัดบริการทางการศึกษาพิเศษตามที่ระบุไว้จริง
3. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการควบคุมและติดตามผลการให้บริการ

3.3 แผนการสอนเฉพาะบุคคล(Individualized Implementation Plan :IIP)

เป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องคนนั้น ๆ ในวิชา หรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน IEP โดยครูการนำแผนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และนำไปประเมินติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องด้วย

3.4 การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Assessment)

กระบวนการ ที่ใช้เครื่องมือ วิธีการตรวจสอบที่หลากหลายและเหมาะสมต่าง ๆ หลาย ๆ วิธี โดยมีวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะกำหนดปัญหา และข้อเท็จจริง เกี่ยวกับนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรม ด้านร่างกาย เพื่อการ ตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อ การคัดแยกการกำหนดประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผน การสอนและการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

3.5 เทคนิคการสอน

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 (2544 : 44-45) กล่าวถึงรูปแบบของเทคนิคการสอนที่ควรนำมาใช้กับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเป็นพิเศษ มีดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) เป็นเครื่องมือสองอย่าง คือ

เป็นเทคนิคการสอน และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือประเมินเด็กว่ามีทักษะในเรื่องนั้น ๆ แล้วหรือไม่ เช่น เวลาครูสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องเด็กอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แต่มีความรู้พื้นฐานในวิชาเลขอาจไม่ถึงระดับชั้นอนุบาล 3 ยังไม่รู้ค่าของแต่ละตัวเลข การที่ครูจะมาสอนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงเป็นไปได้ สิ่งที่ครูทำได้คือพิจารณาว่าเด็กมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด แล้วเริ่มต้นมาจากระดับนั้นเรื่อย ๆ

3.5.2 การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน (Peer Tutoring) การสอนโดยเพื่อน

ช่วยสอนหมายถึง วิธีการสอนที่ให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอนให้เพื่อนเกิดการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ แบบตัวต่อตัว หรือ 1 : 1 โดยเพื่อนช่วยสอนอาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกัน อายุเท่ากันแต่มีความสามารถสูงกว่ามาช่วยสอน

3.5.3 ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy System) ในการจัดการเรียนการสอนโดย

เพื่อนช่วยเพื่อนในด้านวิชาการ ยังต้องอาศัยความร่วมมือของเพื่อนนักเรียนทุกคนในการส่งเสริมกำลังใจ และช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเพื่อนนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องในเรื่องทั่วไป เช่น นำทางไปห้องเรียน ห้องน้ำ และ โรงอาหาร อ่านหนังสือบนกระดานหรือแผ่นใส สื่อสารกับเพื่อนผู้อื่นเขียนอักษรปกติให้ เป็นต้น

3.6 การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน

การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบัน โรงเรียนควรมีการดำเนินการดังนี้

3.6.1 การทบทวน และการปรับ IEP ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง

3.6.2 การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน โดยการสรุปจาก IEP ที่ใช้สอนเด็ก ในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทักษะ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาจนำเสนอในรูปแบบของกราฟแท่ง กราฟเส้นประกอบการบรรยาย หรือคิดเป็นคะแนนและเกรดในชั้นประถมศึกษา

3.6.3 ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษที่ร่วมกันสอนอาจแยกการประเมินผลนักเรียน กล่าวคือ ครูแต่ละคนประเมินผลและให้เกรดนักเรียนเฉพาะส่วนของตนเอง พร้อมทั้งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนพิการ แล้วจึงนำผลการประเมินของครูแต่ละคนมา ตัดสินใจร่วมกัน

3.7 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน

3.7.1 ทางโรงเรียนควรมีจัดกิจกรรมนอกสถานที่โดยนักเรียนพิการเข้าร่วม โรงเรียนต้องการบริหารจัดการเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ยานพาหนะ ที่พัก ฯลฯ

3.7.2 จัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้ร่วมกิจกรรมกับนักเรียนทั่วไป ในสนามเด็กเล่นกิจกรรมห้องสมุดให้มีการปรับห้องสมุด โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology : ICT) เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้คนพิการทุกประเภทมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดให้มีบริการหนังสือในรูปแบบของหนังสือเป็นเสียง เป็นต้น

3.8 การประกันคุณภาพ

3.8.1 โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วม ขึ้นมา โดยที่คณะกรรมการประกันคุณภาพ ควรมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

1) ประชุมเพื่อแถลงนโยบายกับผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่นในโรงเรียนและ ผู้ปกครอง

2) จัดทำป้ายนิเทศ แผนพับเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบนโยบาย

3) กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง รวมทั้งประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน

4) กำหนดกิจกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วม

4.1) การจัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม

4.2) จัดห้องสอนเสริม

4.3) จัดประชุมครู/ผู้ปกครองอย่างน้อย 2 ครั้ง/ 1 ปีการศึกษา

4.4) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

4.5) จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)

4.6) ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรม รวมทั้งดู ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วย

4.7) นำเสนอผลการประกันคุณภาพให้ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ทราบ

4.8) หากมีหน่วยงานภายนอกมาขอดูแลผลการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วม ก็สามารถนำเสนอผลการประกันคุณภาพให้แก่หน่วยงานภายนอกได้รับทราบกลไกในการดำเนินงาน

3.8.2 กลไกในการดำเนินงาน เมื่อคณะกรรมการการประกันคุณภาพ ได้มีการประชุมและรับทราบนโยบายร่วมกันแล้ว การดำเนินงานในเรื่องการกำหนดระบบ การประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมนั้นเป็นระบบการประเมินผลภายใน โดยให้ความสำคัญกับการประเมินตนเอง (Self - Evaluation) กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนร่วมนั้น จะต้องเริ่มจากขั้นตอนนี้

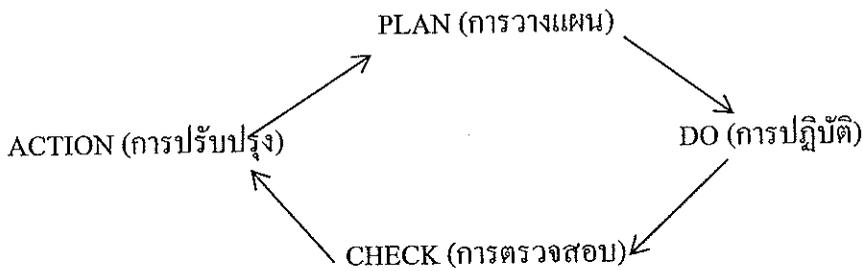
1) การวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ การจัดการเรียนร่วม เนื่องจากการจัดการเรียนร่วมนั้นต้องมีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาทำงานร่วมกัน ตั้งแต่ผู้บริหาร ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องซึ่งการทำงานในลักษณะนี้เราเรียกว่า Collaboration

2) การปฏิบัติงาน (Do) การปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดขึ้น ซึ่งขณะทำงานจะต้องมีแผนงานที่เป็นรูปธรรม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจนอาจจัดทำเป็นปฏิทินการปฏิบัติงานโดยกำหนดวันเดือนปีของการเริ่มต้นปฏิบัติงาน และกำหนดวันสิ้นสุดเพื่อจะได้วัดและประเมินผลการปฏิบัติงานในขั้นต่อไป

3) การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบตนเองนั้นต้องมีฐานข้อมูลในการรับอย่างชัดเจน ขณะทำงานต้องกำหนดองค์ประกอบหรือตัวชี้วัด รวมทั้งเกณฑ์ในการชี้วัดที่ชัดเจน ขณะทำงานอาจกำหนดองค์ประกอบและเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

4) การปรับปรุงแก้ไข (Action) การปรับปรุงแก้ไขเกิดจากการตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานจากการประเมิน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) การรายงานผลการประเมิน คณะทำงานจะต้องจัดรายงาน ผลการประเมินตนเอง (Self - Study Report) กำหนดแบบการนำเสนอและรูปแบบการเผยแพร่ โดยต้องเผยแพร่ให้บุคลากรทุกกลุ่มและทุกคนรับทราบ

แผนภาพที่ 3 วงจรการทำงานแบบ PDCA

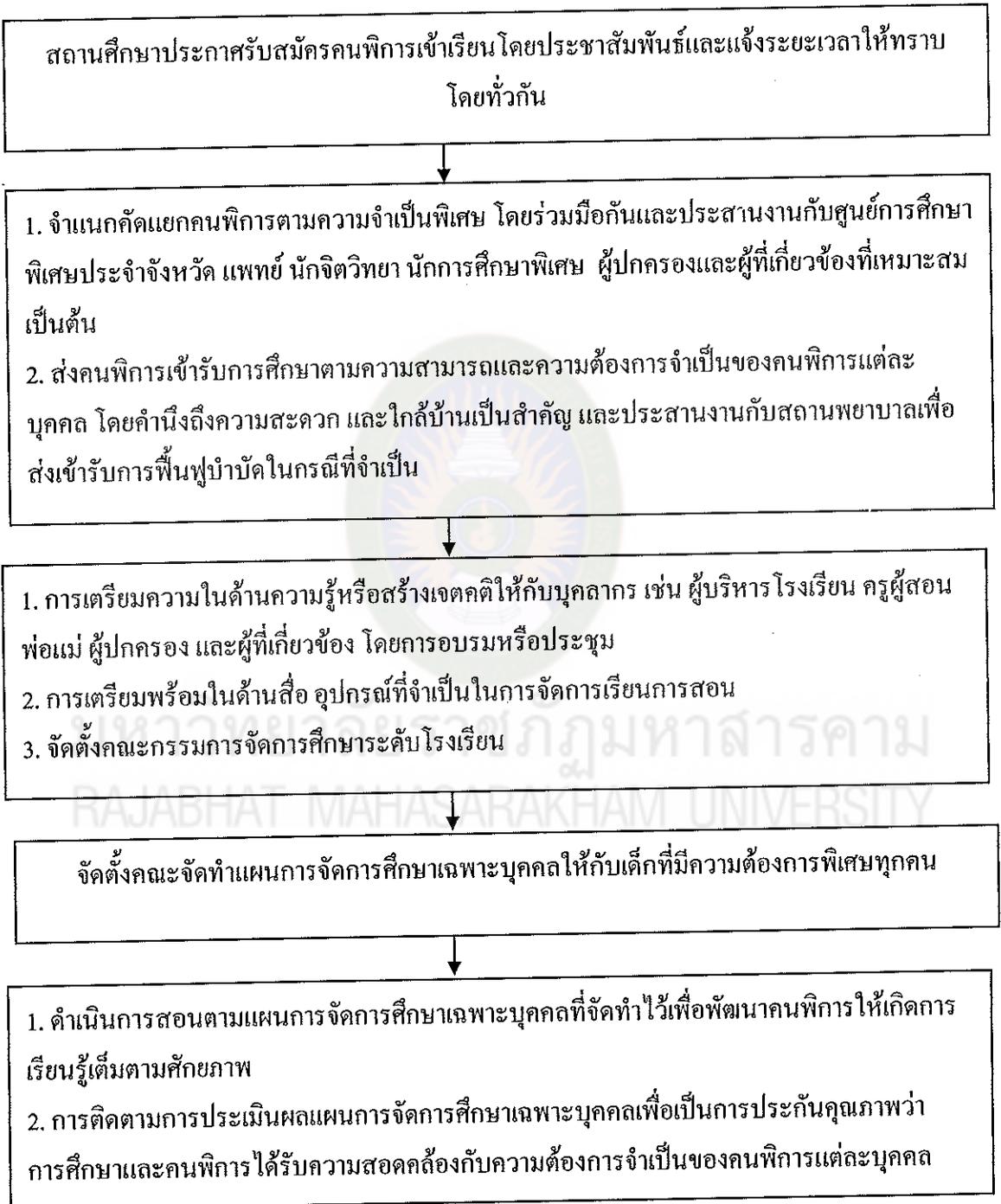
ที่มา : สุวิมล ว่องวานิช (2543 : 36)

3.8.3 กิจกรรมการประกันคุณภาพ การจัดกิจกรรมการประกัน คุณภาพนั้นจะต้องมีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกกลุ่มถือว่าการประชุมหรือ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมเป็นกิจกรรมแรก ที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมจะต้องทำ จากนั้นควรมีการให้ข้อมูลสารสนเทศแก่บุคลากรทุกคนให้รับทราบ โดยมีวิธีการดังนี้

- 1) จัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลสารสนเทศใน โรงเรียนซึ่งควรจัดเป็นระยะ ๆ แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานของการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- 2) จัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์บุคลากรใน โรงเรียนและบุคคลทั่วไปที่ได้รับทราบ
- 3) จัดประชุมครู/ ผู้ปกครอง/ นักเรียน เพื่อให้รับทราบในเรื่อง การประกันคุณภาพของการจัดการเรียนร่วม
- 4) จัดอบรมครูให้มีความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนร่วม ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ โดยอาจเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย
- 5) ส่งครู/ บุคลากรไปอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ความรู้ในด้านการจัดการเรียนร่วม การศึกษาพิเศษตามหน่วยงานต่าง ๆ

3.9 การรับนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องเข้าเรียน

คณะกรรมการการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา (2543 : 38-39) ได้กำหนดแนวปฏิบัติกรรับนักเรียนพิการเข้าเรียนไว้ดังแผนภาพที่ 4 และ 5

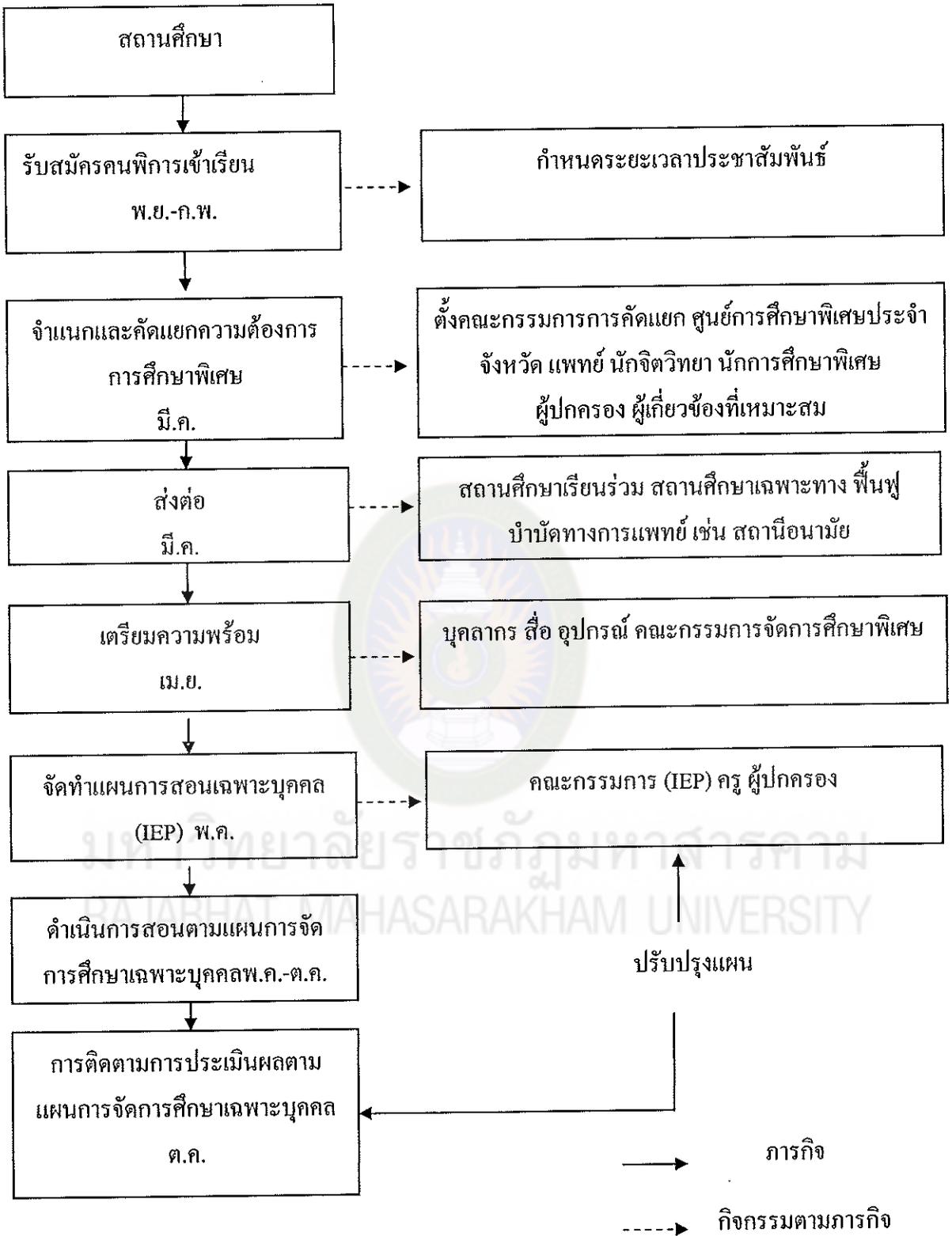

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนในการรับคนพิการหรือมีความบกพร่องเข้าเรียนในสถานศึกษา

ที่มา : สันติ ฤาไชย (2548 : 42)

ตารางที่ 1 ปฏิทินงานการรับคนพิการ

เดือน	การปฏิบัติงาน
พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์	สถานศึกษาประกาศรับสมัครคนพิการเข้าเรียน โดยประชาสัมพันธ์ และแจ้ง ระยะเวลาให้ทราบ โดยทั่วกัน
มีนาคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำแนกและคัดแยกคนพิการตามความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยร่วมมือและประสานงานกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด แพทย์ นักการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมเป็นต้น 2. ส่งต่อคนพิการเข้ารับการศึกษิตตามความสามารถและความต้องการ จำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงความสะดวก และ ใกล้เคียงบ้านเป็นสำคัญ และประสานงานกับสถานพยาบาล เพื่อส่งต่อ เข้ารับการฟื้นฟูบำบัดในกรณีที่เป็น
เมษายน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เตรียมพร้อมในด้านความรู้หรือเจตคติให้กับบุคลากร เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการอบรม หรือประชุม 2. เตรียมพร้อมในด้านสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน 3. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาระดับ โรงเรียน
พฤษภาคม	จัดตั้งคณะจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน
พฤษภาคม – ตุลาคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่ได้จัดทำไว้ เพื่อพัฒนาคนพิการให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ 2. ติดตามและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อเป็นการประกันคุณภาพว่าการศึกษาและการบริการที่คนพิการ ได้รับมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล

แผนภาพที่ 5 แนวปฏิบัติการในการรับคนพิการเข้าเรียนในสถานศึกษา

ที่มา : สันติ ฤาไชย (2548 : 43)

3.10 การจัดตารางเวลาให้บริการสอนเสริม

โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

3.10.1 โรงเรียนจัดให้มีบริการสอนเสริมตามจำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ กล่าวคือ จำนวนเด็กที่ครูสอนเสริมจะต้องให้บริการควรเริ่มจากจำนวน 5 – 6 คน ใน สัปดาห์แรก ๆ แล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนเด็กขึ้นในสัปดาห์ต่อมาทีละสัปดาห์ แต่ควรจัดให้บริการตาม จำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ ยกตัวอย่างเช่น ในสัปดาห์แรกที่ให้บริการจัดตาราง บริการให้แก่เด็ก 6คน แล้วสัปดาห์ถัดไป เพิ่มอีก 2 คน รวมเป็น 8 คน และอีกสัปดาห์ถัดไปเพิ่มอีก 2คน รวมเป็น 10 คน (หากครูต้องรับผิดชอบเด็กจำนวน 10 คน) การค่อย ๆ ทอยจัดบริการให้แก่ เด็กเช่นนี้ จะช่วยผ่อนคลายความยุ่งยากในการที่จะต้องจัดตารางเวลาให้บริการแก่เด็ก

3.10.2 ครูสอนเสริมจะต้องประสานงานกับครูทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจาย อยู่และจัดเวลาในแต่ละวันให้กับตนเองให้มีเวลาสำหรับเตรียมการก่อนเด็กมารับบริการที่ห้องสอน เสริมหรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการในชั้นเรียน จัดให้มีเวลาจะใช้ในการตรวจสอบเด็ก บางกรณี และจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำปรึกษาหารือกับครูคนอื่น ๆ เข้าไปช่วยสอนเด็กพิการ หรือที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนปกติของครูผู้สอนเสริมนั้น อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น การ ให้บริการหรือช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยตรง โดยการนั่งประกบเด็กขณะครู ทั่วไปสอน หรือสอนเนื้อหาวิชาซ้ำ หรืออธิบายเพิ่มเติมให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง ต่างหากในมุมห้องสองต่อสอง หรืออาจจัดให้เด็กทั่วไปเปลี่ยนหน้าที่กับครูทั่วไป โดยให้ครูทั่วไป สอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องกับเด็กทั่วไปกลุ่มเด็ก แล้วให้ครูสอนเสริมพัฒนา ความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงบวกเพราะต่างฝ่ายต่างสนับสนุนและช่วยกันในการสอนนักเรียน ก่อให้เกิดความเข้าใจ โดยไม่ต้องใช้เวลามากในการอธิบายการจัดทำตารางเวลาที่จะทำให้ทุกฝ่าย ยอมรับเป็นสิ่งที่ยากขณะนั้น ครูสอนเสริมจึงต้องคำนึงถึงเด็กว่าตารางเวลาที่จัดให้กับเด็กที่มีความ รับผิดชอบแต่ละคนนั้น เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก รวมทั้งตัวครูด้วย

รูปแบบการจัดตารางเวลา

รูปแบบที่ 1 เป็นการจัดให้นักเรียนแต่ละคนมารับบริการครั้งละ ไม่เกินครึ่งชั่วโมง แต่เด็กสามารถมารับบริการมากกว่า 1 ครั้งขึ้นไปในหนึ่งวัน ในการจัดตารางเวลา การให้บริการ เช่นนี้ครูสอนเสริมการให้บริการการสอนโดยตรงกับเด็ก โดยการส่งเสริมแรงและ ให้นักเรียนมี โอกาสทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น เด็กชายอนันต์ อายุ 11 ปี มีปัญหาในเรื่อง การอ่าน และเขียน และครูจึงจัดให้ออนันต์มาพบเวลา 9.00 น. โดยอนันต์โดยตรงในเรื่องการอ่าน และการ เขียน รวมกับนักเรียนที่มีปัญหาใกล้เคียงกันอีก 2 คน หลังจาก 10 นาที แล้ว นักเรียน จะเลื่อนไปนั่ง อีกที่หนึ่ง เพื่อทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการอ่านที่ครูให้อีก 5 นาที ซึ่งในขณะนั้น มีกลุ่มนักเรียนอีก 3 คน กลุ่มนี้ 10 นาที ก็ให้ทำแบบฝึกหัด 5 นาที ซึ่งในขณะนั้นอนันต์กับเพื่อน ก็กลับมาให้ครู

ตรวจแบบฝึกหัดหากนักเรียนทำได้ถูกต้องครูจะให้สิ่งเสริมแรงหลังจากนั้นอนันต์ และเพื่อนก็กลับห้องเรียนขณะที่นักเรียน 3 คน กลุ่มที่ 2 จะยังทำงานตามที่ครูมอบหมายจนถึงเวลา 11.00 น. หลังจากนั้น เด็กกลุ่มที่สองกลับเข้าชั้นเรียนสำหรับครูสอนเสริมก็อาจให้คำแนะนำปรึกษา แก่ครูพ่อแม่ ที่ต้องการคำแนะนำ สำหรับอนันต์ยังมีปัญหาเรื่องการเขียนด้วย ฉะนั้นหลังอาหารเที่ยงอนันต์จะกลับมาหาครูสอนเสริมอีกเวลา 12.45 น. เพื่อมารับการสอนเสริมเกี่ยวกับลายมือพร้อมกับเพื่อน ๆ ลักษณะการจัดตารางเวลาลักษณะนี้ครูสอนเสริมอาจจัดตารางแบบฝึกหัดให้แก่ครูทั่วไปนำไปใช้กับเด็กทั่วไปคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนได้ ครูสอนเสริมได้รับการสอนเสริมครั้งชั่วคราว 1 ชั่วโมง เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะที่เขาเผชิญ

รูปแบบที่ 2 หากมีครูผู้ช่วยในห้องสอนเสริมอยู่ด้วยจะทำให้ครูสอนเสริมมีเวลาตรวจสอบนักเรียนเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น หรืออาจได้คำแนะนำกับบุคลากรอื่นได้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบที่ 3 ครูสอนเสริมจะให้บริการแก่นักเรียน 2 หรือ 3 ใน ขณะเดียวกันเป็นเวลาประมาณ 30 นาที โดยเป็นการสอนเฉพาะบุคคล ถึงแม้ว่านักเรียนบางกลุ่มแต่ละกลุ่มจะคล้ายคลึงกันแต่ก็ไม่เหมือนกัน ครูจึงจำเป็นต้องสอนเป็นเฉพาะบุคคลจุดด้อยของการจัดตารางเวลาในรูปแบบนี้คือ ครูสอนเสริมจะไม่มีเวลา ตรวจสอบเด็กเป็นรายบุคคลหรือสังเกตเด็กในชั้นเรียนปกติ หรือให้คำแนะนำแก่บุคลากรอื่น ครูก็จำเป็นต้องขอให้บริการสอนเสริมแก่เด็กนักเรียนบางกลุ่ม ก็จะเกิดผลเสียเด็กนักเรียนเหล่านี้ ฉะนั้นถึงแม้การจัดตารางรูปแบบนี้เด็กนักเรียนจะได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพ แต่ครูสอนเสริมจะไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ อันอาจทำให้เกิดปัญหาในทางการปฏิบัติได้ในชั้นเรียนปกติและเข้าไปช่วยสอนเด็กในชั้นเรียนปกติร่วมกับครูประจำวิชาได้น้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 รูปแบบนี้ครูสอนเสริมจะมีโอกาสไปสังเกตเด็กและในปัจจุบันนี้นิยมใช้รูปแบบใหม่ คือ การให้ครูสอนเสริมไปช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มี ความบกพร่องเพียงผู้เดียว ซึ่งการใช้วิธีนี้จะช่วยให้ครูสอนเสริม รู้ว่าครูทั่วไปสอนอะไร สอนอย่างไร ซึ่งครูสอนเสริมสามารถสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องให้สอดคล้องกับ การสอนของครูทั่วไปและนอกจากนี้การสอนในสภาพห้องเรียนปกตินั้นจะได้บรรยากาศและ อยู่ในสภาพการณ์จริงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2547 : 3) ได้กล่าวถึง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A - Activities) ว่าเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงการวิจัยและการพัฒนา ดังนี้

1. การปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ คือ โรงเรียนมีการพัฒนาทั้งระบบ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน / โครงการ/กิจกรรมที่ชัดเจนในการพัฒนานักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหารมีการจัดการหลักสูตร เช่น การปรับหลักสูตรทั่วไป การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ การจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม สอนทักษะจำเป็น ที่มงานมีความเข้าใจในระบบการบริหาร

จัดการโดยใช้โครงสร้างซีท บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสื่อสารในองค์การอย่างทั่วถึง และทันต่อเหตุการณ์ องค์การมีการปรับเปลี่ยนภารกิจ มีการทำงานโดยมียุทธศาสตร์ ผู้บริหาร และทีมงานมีการนิเทศติดตามผล เป็นต้น

2. การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน คือ ชั่วโมงการสอนของครู จำนวนและประเภทเฉพาะที่ได้รับบริหาร ครูมีการสำรวจสภาพปัญหา และมีข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่มีการจัด IEP, IPP ครูมีเทคนิคการสอนการปรับเปลี่ยนการสอนที่เหมาะสม และครูมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง และรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียนรายบุคคล

3. การวิจัย และพัฒนา คือ มีการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัย และพัฒนา มีสื่อและวิธีการเทคนิคกิจกรรมหรือรูปแบบเพื่อพัฒนานักเรียน และมีรายงานการวิจัยอย่างง่าย เช่น จัดทำแฟ้มแสดงผลการพัฒนานักเรียน

ศูนย์การศึกษาพิเศษ (2551 : 39) กล่าวถึงการบริหารจัดการโรงเรียนตามโครงสร้างซีท ในด้านการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน รวมทั้งการบริหารและการใช้หลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความพิการระดับมากหรือรุนแรง หลักสูตรทั่วไปแต่ปรับบางวิชา หรือหลักสูตรเพิ่มเติม เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจัดให้มีการเรียนรู้ในเรื่องการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว อักษรเบรลล์ ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจัดให้เรียนภาษามือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจัดให้เรียนรู้ทักษะชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพลักษณะของตนเอง เช่น การสระผม นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนยังรวมไปถึง การจัดทำแผนเฉพาะบุคคล แผนการสอนรายบุคคล การตรวจสอบทางการศึกษา การใช้เทคนิคการสอนพิเศษ เช่น การวิเคราะห์ การใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน การเรียนแบบร่วมมือ การสอนเสริม และการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน (A-Activities) คือ กิจกรรมที่มุ่งดำเนินการสำหรับเด็กพิเศษ ได้แก่ การปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน โดยมีการบริหารจัดการหลักสูตร ปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเฉพาะบุคคล ใช้เทคนิคการสอนหลากหลาย มีการตรวจสอบผู้เรียนจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IPP) มีการวัดประเมินผล และการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน มีการประกันคุณภาพ การรับนักเรียนเข้าเรียน จัดตารางเรียน และบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้พัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามจุดหมายของหลักสูตร

4. เครื่องมือ (T : Tools)

เบญจา ชลธานนท์ (2546:64) ได้กล่าวถึง ด้านเครื่องมือ (T : Tools) ว่าเป็นสิ่งที่นำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการเรียนรู้ร่วมช่วยนักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุดเป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเครื่องมือดังกล่าวหมายถึง สิ่งดังต่อไปนี้

4.1 นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจในการใช้เครื่องมือเพื่อเป็นสื่อในการส่งเสริมให้คนพิการ หรือคนที่มีความบกพร่องมีการพัฒนาอย่างสูงสุด รวมทั้งมีควมคำนึงถึงนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจที่เป็นการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน และระบบการให้บริการที่ชัดเจนให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน และบุคคลทั่วไป รวมทั้งพ่อแม่ผู้ว่าโรงเรียนมีโครงการเรียนร่วม ซึ่งควรกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ดังนี้

4.1.1 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ กำหนดนโยบายว่า “คนพิการ ทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน”

1) มาตรการคณะรัฐมนตรีได้กำหนดมาตรการการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ดังนี้

1.1) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีวัตถุประสงค์ให้คนพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างคนทั่วไปและประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพ

1.2) เป้าหมายการดำเนินงาน มุ่งขยายโอกาสให้แก่คนพิการที่อยู่ในวัยเรียนขั้นพื้นฐาน 12 ปี

1.3) การผลิตและการพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ และบุคลากร

1.4) การพัฒนาวิจัย การปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อบริการ

และสิ่งอำนวยความสะดวก

1.5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6) การให้สถานศึกษาเพิ่มเป้าหมายรับนักเรียนพิการ

1.7) การให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนตามชั้นเรียนตามปกติได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.8) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

1.9) การให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนจัดบริการแก่คนพิการ โดยจัดแบบเรียนร่วม หรือจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม หรือเป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการ

2) แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการที่ต้องการเรียนต้องได้เรียน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการและจัดทำแผนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

2.1) จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

2.2) ประกาศปีการศึกษาเพื่อคนพิการ พร้อมประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้คนพิการเข้าเรียน

4.1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

มาตรา 10 วรรคสอง กำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

4.1.3 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2555-2559

ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเอง ได้ ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 72)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. ภาครัฐมีหน้าที่จัดให้มีบริการเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย และตอบสนองความจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภท

2. สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนจัดบริการตามกฎหมายให้ตอบสนองต่อความจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท

3. เฝ้าระวังและป้องกันการแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดต่อคนพิการ

4. พัฒนา ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ กติกา และวิธีปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิ และจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อเด็กพิการและสตรีพิการ

5. สร้างหลักประกันให้คนพิการและผู้ดูแล คนพิการในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

6. รมรณรงค์ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทุกภาคส่วนของสังคมบูรณาการให้มีส่วนร่วมสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิ และจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์

แนวทางและมาตรการ

1. ภาครัฐรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดและส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนรวมถึงองค์กรธุรกิจเอกชนจัดให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ และการคมนาคมขนส่ง
2. ภาครัฐรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดและส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วน รวมถึงองค์กรธุรกิจเอกชนจัดให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ และเครื่องช่วยความพิการ รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน
3. ภาครัฐรวมถึงองค์กรอิสระ มีหน้าที่จัดและส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนรวมถึงองค์กรธุรกิจเอกชน จัดให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการ โทรคมนาคม รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างและปรับสภาพแวดล้อม โดยอาศัยหลักการการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรมชาติเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ของคนพิการ
5. สนับสนุนการจัดตั้งกลไกให้คำปรึกษา ติดตามประเมินผล และพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการปรับสภาพแวดล้อมทางสังคมและที่อยู่อาศัยให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้จริง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างเสริมพลังอำนาจให้แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. เสริมพลังคนพิการให้เข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างสอดคล้องและเพียงพอกับความจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคลรวมทั้ง การได้รับสิทธิประโยชน์จากบริการหลักประกันสุขภาพ กองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทน

2. เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของ คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ
3. พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรกแก่คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และผู้เกี่ยวข้อง
4. เสริมพลังคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเพื่อความมั่นคงและความก้าวหน้าด้านอาชีพ หรือการทำงาน โดยมีรายได้ที่เพียงพอ ทั้งในระบบตลาดแรงงาน นอกกระบวนตลาดแรงงาน การประกอบอาชีพอิสระ รวมถึงการทำธุรกิจเพื่อสังคมของคนพิการ เพื่อร่วมสร้างเศรษฐกิจของประเทศ
5. เสริมพลังเพื่อเข้าถึงสิทธิเสรีภาพในการเดินทาง ท่องเที่ยว และนันทนาการบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป
6. เสริมพลังคนพิการให้มีความถึงพร้อมในการออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ และได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ
7. ปรับปรุงกลไกด้านการเงิน การคลังและงบประมาณเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีประสิทธิภาพ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นภาคประชาสังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ศึกษาและดำเนินการให้มีแหล่งรายได้เพื่อสนับสนุนการเงินการคลังและงบประมาณเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเพียงพอ และอย่างยั่งยืน
9. จัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานสถาบันทางวิชาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
10. พัฒนาผลงานทางวิชาการ งานวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายด้านความพิการของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่าย

แนวทางและมาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมตัว จัดตั้ง และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ ทุกประเภททั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรด้านคนพิการให้มีบทบาทในองค์กรหรือกิจกรรมด้านคนพิการระดับนานาชาติ

3. ส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากร โดยเฉพาะด้านการเงิน และวิชาการ แก่องค์กรด้านคนพิการให้สามารถบริหารจัดการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ ตลอดจนจัดบริการให้แก่คนพิการได้อย่างมีมาตรฐาน

4. สนับสนุนในองค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในทุกระดับและทุกมิติในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

5. สนับสนุนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการสมทบงบประมาณ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพแก่องค์กรด้านคนพิการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการ
แนวทางและมาตรการ

1. สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักรู้เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ศักยภาพ และการดำรงชีวิตอิสระ สิทธิ และหน้าที่ของคนพิการ
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจัดกิจกรรมในการสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการ คนพิการ ผู้ดูแล ผู้ช่วยคนพิการ และครอบครัว
3. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมทางสังคมในทุกด้านเพื่อให้คนพิการสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่
4. พัฒนารูปแบบ และวิธีการ ในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ จากสังคมเวทนามนิยมเป็นสังคมฐานสิทธิของคนพิการ
5. บรรลุความรู้เรื่องความพิการและคนพิการ ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ และทุกระบบ
6. จัดตั้งและสนับสนุนสถาบันการสื่อสารสังคมเพื่อสื่อสารสาธารณะเรื่องคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ระบบการบริหารจัดการ

ควรดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการส่งเสริมเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

- 4.2.1 ประชาสัมพันธ์เพิ่มเป้าหมายการรับนักเรียน
- 4.2.2 จัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมในห้องเรียน
- 4.2.3 จัดทำทำเนียบ และแหล่งบริการการศึกษาอื่นเพื่อเผยแพร่ให้กับ

ผู้ปกครองทราบ

- 4.2.4 จัดทำมาตรฐานการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนคนพิการ
- 4.2.5 ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุน

4.2.6 จัดให้มีการเรียนร่วมเมื่อมีนักเรียนพิการ

4.2.7 จัดสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด

4.2.8 บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนร่วม

4.3 งบประมาณ

โรงเรียนจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เป็นการเฉพาะ เพื่อการจัดการเรียนร่วมให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง

4.3.1 การสรรหาแหล่งเงิน อาจ ได้มาจากงบประมาณจากต้นสังกัด

1) งบประมาณประจำปีของโรงเรียนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) การจัดกิจกรรมหาทุนเพื่อใช้จ่ายใน โครงการกาจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน ชมรม/มูลนิธิ/สมาคม

3) การระดมทุนจากองค์กรเอกชน

4) การระดมทุนจากชุมชน ผู้ปกครองและนำทรัพยากรในท้องถิ่นสนับสนุนการจัดการศึกษา

4.3.2 การจัดสรรงบประมาณ โรงเรียนต้องมีการประชุมวางแผนในการใช้จ่ายเงิน และมีการจัดสรรงบประมาณ (เงินนอกงบประมาณ) ซึ่งจะได้จากหน่วยงานอื่นๆ ที่ให้ การสนับสนุนหรือจากการหาทุนของโรงเรียน

4.3.3 ระบบบัญชีและการตรวจสอบ โรงเรียนต้องจัดทำแผนการใช้งบประมาณ เป็นระบบโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยในการดำเนินการควรมอบหมายให้ครู 1 คน ดูแลบัญชีรายรับรายจ่าย และให้คณะกรรมการการจัดการเรียนร่วมตรวจสอบทุก 1 เดือน และนำเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นขั้นตอนสุดท้าย

4.3.4 การวิเคราะห์งบประมาณ เพื่อให้การใช้งบประมาณสำหรับการจัดการเรียนร่วมมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) วางแผนในการใช้จ่ายเงิน

2) วิเคราะห์การใช้จ่ายเงินก่อนใช้จริง

3) นำไปใช้

4) วิเคราะห์การใช้จ่ายเงินหลังการใช้จริง

5) ประเมินการใช้จ่ายจริง

4.4 กฎกระทรวง

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา สำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้นักเรียนพิการหรือที่มีทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการเรียนร่วม และกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกินห้าเท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่นักเรียนทั่วไปต่อคน

4.5 เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก (Assistive Technology : AT)

เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก หมายถึง เทคโนโลยีที่คนพิการใช้ ซึ่งได้มีการพัฒนาและการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้คนพิการ ดำรงชีวิตอิสระสามารถปฏิบัติงานและผลิตงานต่าง ๆ ออกมาได้ เรียกว่า “เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก” โดยอาจจะเป็นเทคโนโลยีระดับพื้นฐานหรือระดับสูงก็ได้ทั้งนี้อาจเป็นเครื่องมือที่สามารถหาซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไป เช่น โทรศัพท์ที่หน้าปัดมีตัวเลขและตัวอักษรขนาดใหญ่เพื่อช่วยให้คนที่เห็นเลือนรางเห็นได้ชัดเจนขึ้นสรุปได้ว่า เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก หมายถึง เทคโนโลยีที่คนพิการเลือกใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตอิสระให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.6 สิ่งอำนวยความสะดวก (Accessibility) หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้คนพิการแต่ละประเภทได้รับการศึกษาโดยสะดวกและสอดคล้องตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล

4.7 สื่อ เป็นการดำเนินการในการจัดหาสื่อทางการศึกษา ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อช่วยให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเกิดความเข้าใจได้ดีขึ้นและรวดเร็ว

4.8 บริการ เป็นการให้บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท เช่น บริการฝึกอบรม บริการเตรียมความพร้อมทางการเรียนรู้ บริการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

4.9 ตำรา โรงเรียนมีการจัดหาเอกสาร ตำรา หนังสือประกอบการเรียน หนังสืออ่านประกอบ อาจจัดทำในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากตัวพิมพ์ เช่น หนังสือเสียง สำหรับคนตาบอด และนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพตามการเรียนรู้ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ และเพียงพอ

1.10 ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง มาตรการอื่นที่นอกเหนือ จากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนพิการ

4.11 ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึง ครูที่ได้รับการศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือผู้ที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูเดินสอน ครูสอนเสริม หรือครูสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในโรงเรียน โดยโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้เพียงพอและมีคุณภาพ มีการส่งเสริมให้ครูกิดค้น สร้างสรรค์นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียน และการให้การยกย่องชมเชย ให้สวัสดิการครูที่จัดการเรียนร่วม เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) ได้กล่าวถึง ด้านเครื่องมือ (T : Tools) ว่าเป็นปัจจัยสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศ การมีทีมงานเฉพาะให้คำแนะนำปรึกษาช่วยเหลือ การมีครูการศึกษาพิเศษ นักเรียนได้รับสื่อ ฯ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา การได้รับ และใช้งบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการประสานความร่วมมือ และพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. การมีทีมงานเฉพาะให้คำแนะนำ ปรึกษาช่วยเหลือ คือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน เพื่อกำหนดนโยบาย และแนวทางการจัดการเรียนร่วม มีการดำเนินงานเป็นทีมของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม เช่นการชี้แจงนโยบาย ของโรงเรียน และการมอบหมายงาน มีการจัดทำ IEP เป็นเฉพาะเด็กแต่ละคน ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก

2. การมีส่วนร่วมของเครือข่าย คือ มีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนาผู้เรียนระดับความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ หรือความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องให้ครอบคลุมประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ ระบบโครงสร้างของร่างกาย (Body Structure) ความสามารถพื้นฐานในการใช้กลไกกล้ามเนื้อต่าง ๆ (Body Function) ความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติกิจกรรม (Body Activity) และความสามารถพื้นฐานในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Body Participation) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Promgram : IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Imprementation Plan : IIP)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ (2551 : 39) กล่าวถึงการดำเนินงานของโรงเรียนตาม โครงสร้างซีท ในด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกไว้ว่า เครื่องมือเป็นสิ่งที่นำมาเป็น เครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วม สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเกิดการ เรียนรู้และดำรงชีวิตอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น

1. งบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ / เขตพื้นที่ การศึกษา/จังหวัดรับผิดชอบในการบริหารจัดการเงินจำนวน 40,000 (สี่หมื่นบาทถ้วน) ต่อโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม 1 โรงเรียน

2. วิทยุทัศน์ / พันธกิจ / ยุทธศาสตร์ / แผนงาน / โครงการ / กิจกรรม โดย จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล

3. บริการ เช่น บริการสอนเสริม กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด

4. สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

5. ระบบการบริหารจัดการ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัด การเรียนร่วม จัดตั้งคณะกรรมการวางแผน โดยนำเสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียน ร่วมประจำโรงเรียนให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม กำหนด แนวทางการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน กำหนดรูปแบบในการจัดการเรียนร่วม และร่วมมือกับหน่วยงานและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เครื่องมือ (T- Tools) เป็นการรวบรวมปัจจัยสนับสนุนตามความต้องการ จำเป็นพิเศษของผู้เรียน ทั้งนโยบาย ระบบข้อมูลสารสนเทศ การมีทีมงานเฉพาะให้คำแนะนำ ปรึกษาช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการประสานความร่วมมือ และ พัฒนาผู้เรียน เช่น นโยบาย การบริหารจัดการงบประมาณ กฎกระทรวง เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ค่าเช่า ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และครู การศึกษาพิเศษ

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการ เรียนร่วม สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 10 ประเภท ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยให้ทุกโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับ มัธยมศึกษา รับบุคคลที่มีความบกพร่องที่มีความต้องการพิเศษ 10 ประเภท คือ บุคคลที่มีความ บกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทาง

สติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก บุคคลพิการซ้ำซ้อน และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ เข้าเรียนร่วมและจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยในปีการศึกษา 2547 ได้กำหนดให้มีการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม (เดิมใช้ชื่อ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนร่วมมาตรฐาน) รวม 390 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ทุกจังหวัดในประเทศไทย และในปีการศึกษา 2548 ขยายผลเป็น 2000 โรงเรียน ให้ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่การศึกษาและทุกอำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2548 : 58-147)

เกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน

ในการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วม โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ครั้งแรกในปีการศึกษา 2547 ได้พิจารณา ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนพิการเรียนร่วมอยู่แล้ว
2. ผู้บริการโรงเรียนมีความมุ่งมั่นและพร้อมรับนโยบายที่จะดำเนินงานโดยใช้โครงสร้างซีท และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการบริหารจัดการเรียนร่วม
3. โรงเรียนมีจำนวนและประเภทของนักเรียนพิการเหมาะสมที่จะเป็นต้นแบบ
4. โรงเรียนมีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม ซึ่งมีความรู้พื้นฐานทางด้านการศึกษาพิเศษอย่างน้อย 1 คน
5. โรงเรียนได้รับการคัดเลือก โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/จังหวัด ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
6. โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกต้องกระจายอยู่ทุกจังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ สำหรับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา ให้จัดทุกอำเภอ ๆ ละ 1 โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 390 โรงเรียน

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกแห่งต้องดำเนินการ จัดการเรียนร่วมซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการด้านการประกันโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จึงได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาเรียนร่วม เพื่อเป็นการให้โอกาสนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยในปีการศึกษา 2547 ได้ร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม คัดเลือกโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 1

โรง คือ โรงเรียนชั้นชมพิทยาคาร และในปีการศึกษา 2548 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ได้คัดเลือกเพิ่มเติมอีก 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนมิตรภาพ และโรงเรียนบ้านหนองปลิง ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามได้นำนโยบายที่มีคุณภาพในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนพิการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สำหรับปีการศึกษา 2554 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เขต 2 และเขต 3 ได้คัดเลือกโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวน 56 โรงเรียนครอบคลุมอำเภอ โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการอย่างชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน และมีกรณีศึกษาติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง
2. แต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน ประมาณ 5-6 คน
3. จัดทำข้อมูลและสารสนเทศของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน
3. พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
4. คัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียน
5. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษ
6. จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
7. ปรับสภาพแวดล้อม บรรยากาศ จัด/ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามความต้องการความจำเป็นของแต่ละบุคคล

8. วิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษในโรงเรียน

9. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

10. สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ปีการศึกษา 2554 กิจกรรมการดำเนินการ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 สำรวจโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ / ประสานการดำเนินโครงการ

กิจกรรมที่ 2 ให้ทุกโรงเรียนบรรจุโครงการไว้ในยุทธศาสตร์ของโรงเรียน

กิจกรรมที่ 3 สร้างเจตคติที่ถูกต้องให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ได้เข้าใจ

เกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

กิจกรรมที่ 4 อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้กับ

บุคลากรที่รับผิดชอบ ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมโรงเรียนละ 5-6 คน

กิจกรรมที่ 5 สำรวจนักเรียนเพื่อประเมินคัดแยกเบื้องต้น เพื่อทราบความต้องการ

จำเป็นพิเศษทางการศึกษา และจัดประเภทความต้องการพิเศษทางการศึกษา

กิจกรรมที่ 6 ประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานของนักเรียนที่มีความต้องการ

พิเศษ เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาในแผนการจัดการศึกษา

กิจกรรมที่ 7 อบรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

กิจกรรมที่ 8 อบรมเทคนิคการสอนเด็กเรียนร่วม

กิจกรรมที่ 9 การวัดผล ประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

กิจกรรมที่ 10 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

การนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

จากการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม พบว่ายังมีจุดอ่อน และปัญหาอุปสรรคหลายประการ ดังนี้

1. กระบวนการจัดทำ IEP ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ ยังไม่นำไปสู่การสอนเพื่อพัฒนานักเรียนพิการให้เกิดผลอย่างแท้จริง

2. โรงเรียนบางแห่งยังรับนักเรียนพิการบางประเภท โดยรับเฉพาะนักเรียนที่มี

ความพิการในระดับปานกลางและระดับน้อยเท่านั้น ส่วนนักเรียนที่พิการระดับมากยังไม่สามารถรับเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนได้ เนื่องจากครูไม่สามารถดูแลได้อย่างเต็มที่ จึงปล่อยให้เป็นการระของ ผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่น

3. ครูผู้สอนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ยังต้องการความช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ ต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติม ตลอดจนต้องการการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

4. การจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิการยังไม่เชื่อมโยงกับชั้นเรียนปกติ และไม่สอดคล้องกับลักษณะความบกพร่องและศักยภาพของนักเรียนสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษรูปแบบการเรียนร่วม ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามได้พัฒนาการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ภายได้ข้อจำกัดคนาปีการ และการดำเนินงานมีความชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อมีกฎหมาย ระเบียบ นโยบายมาเกี่ยวข้อง โดยถือว่าการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

พวงทอง ภักดิ์ไทย (2542 : 90-91) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยภาพรวมและรายด้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนร่วมกับเด็กปกติ จำนวน 149 คน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้าง ความเข้าใจเรื่อง การจัดการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 อยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกตามขนาด โรงเรียน พบว่า

1. โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 อยู่ในระดับน้อย

2. โรงเรียนขนาดกลาง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการวางแผนการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านที่มี ค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 อยู่ในระดับน้อย

3. โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 อยู่ในระดับน้อย

เมธาวรรณ วงศ์เทวราช (2543 ; อ้างถึงใน กาญจนนา วิริยะเจริญธรรม. 2545 : 105) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการ เรียนร่วม 3 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางในการพัฒนาครู 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม

3) รูปแบบการจัดและวิธีการจัดการเรียนร่วม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร 209 คน และครูผู้สอน 365 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านแนวทางในการพัฒนาครูอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม และด้านรูปแบบการจัดและวิธีการจัดการเรียนร่วม อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน พบว่า ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา อายุราชการ และขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติ พบว่า วุฒิกศึกษามีผลต่อความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม และด้านแนวทางในการพัฒนาครู อายุราชการมีผลต่อความคิดเห็นของครูผู้สอนด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม ส่วนขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน พบว่า ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของครูผู้สอนแตกต่างกัน

นางลักษณ์ มีศิลป์ (2548 : 87-90) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จำนวน 159 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ในภาพรวม ส่วนใหญ่โรงเรียนมีการดำเนินงานทั้งในด้านกระบวนการเรียนการสอนมีการดำเนินงานมากที่สุดตามลำดับ คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนร่วม วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง เพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล และวางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดตามลำดับ คือ ส่งเสริมและสร้างขวัญ

กำลังใจแก่บุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนร่วมและสนับสนุนให้ครูการศึกษาพิเศษใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุด คือ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาพิเศษ

2. ปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ในภาพรวมส่วนใหญ่ โรงเรียนมีปัญหาการดำเนินงานทั้งในด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านการบริหารจัดการ โดยในด้านกระบวนการเรียนการสอนมีปัญหาการดำเนินงานมากที่สุดตามลำดับ คือ วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการเรียนร่วม และจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมและหรือฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนเพื่อการเรียนร่วม ส่วนที่มีปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตามศักยภาพเป็นรายบุคคล สำหรับปัญหาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการมีปัญหาการดำเนินงานมากที่สุดตามลำดับ คือ สนับสนุนให้ครูการศึกษาพิเศษใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมพัฒนาครูการศึกษาพิเศษ และส่งเสริมการใช้สื่อทางการศึกษาพิเศษ ส่วนที่มีปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาพิเศษ

ประภัสสร ทศนพงศ์ (2550 : 80 – 81) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนนคร เขต 2 ตามกรอบแนวคิดของการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท 4 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ/สื่อ/นวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนนคร เขต 2 จำนวน 163 โรงเรียน จำนวน 343 คน พบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาในระดับมาก ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านเครื่องมือ/สื่อ/นวัตกรรม และด้านผู้เรียน ส่วนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์การทำงานที่ต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มี

ประสบการณ์ต่างกันมีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้าน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านผู้เรียน

3. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาเพิ่มเติมที่สำคัญ คือ ผู้ปกครองมีรายได้น้อย ขาดแคลน และมีปัญหาทางครอบครัวจึงทำให้นักเรียนขาดเรียนบ่อย ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อและนวัตกรรม ครูผู้สอนมีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษน้อย และขาดการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองที่ยากจน และผู้ปกครองไม่ยอมรับความจริงว่าเด็กในปกครองเป็นเด็กพิเศษ ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดอบรมบ่อย ๆ ควรผลิตครูที่มีวุฒิการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการ และควรจัดห้องเรียนเฉพาะเด็กพิเศษ

คณีย์ อันธ์ฤดี (2551 : 123-124) ได้ศึกษาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และเขต 2 ตามโครงสร้างซีที กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และเขต 2 จำนวน 308 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และเขต 2 ตามโครงสร้างซีทีอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านนักเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ

2. ผลการเปรียบเทียบ

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ เขต 2 ตามโครงสร้าง SEAT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ก็พบว่ามีความแตกต่างกันทุกคู่

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เคยผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วมตามโครงสร้าง SEAT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวม และรายด้าน

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับและไม่ได้รับคู่มือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ เขต 2 ตามโครงสร้าง SEAT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. กลุ่มตัวอย่างต้องการการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 5 อันดับ ดังนี้

3.1 อยากให้มีการจัดอบรมบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน/ด้านการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3.2 อยากให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำสื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนและเครื่องมือช่วยเหลือเฉพาะทาง

3.3 อยากให้จัดงานพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบทั้งจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสานงานกัน

3.4 อยากให้จัดอบรม/มีครูเฉพาะทางสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้

3.5 ของงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

นพมาศ สุทธิวิรัช (2551 : 16-17) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยชี้โครงสร้างชี้ทในโรงเรียนแกนนำ พบว่า โรงเรียนแกนนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าได้มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องการเรียนการสอน แต่มีปัญหาในเรื่องการเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป มีการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษปฏิบัติไม่ทั่วถึง ไม่มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีปัญหาในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อสื่อ จ้างครูพี่เลี้ยง จำนวนครูน้อยกว่าภาระงาน ไม่มีการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งไม่มีการประสานกับหน่วยงานทางการแพทย์ ผู้บริหาร และครูผู้สอนเห็นว่า ควรมีหน่วยงานในการสำรวจ และคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าเรียน ควรจ้างพี่เลี้ยงช่วยดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จัดให้มีการรวมกลุ่มในการช่วยกันทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล ควรมีการนิเทศ ติดตามผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรมีครูการศึกษาพิเศษช่วยสอน และแนะนำ ควรมีระบบส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกับหน่วยงานทางการแพทย์

กัมปนาท แพงถื่น (2552 : 84-87) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กออทิสติก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูแกนนำ และครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 116 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำหรับนักเรียน

ออทิสติก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านบุคลากร และด้านการวัดและประเมินผล

2. สภาพปัญหาการดำเนินงานในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำหรับนักเรียนออทิสติก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีปัญหามาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านหลักสูตร

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูผู้รับผิดชอบ ให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ควรมีการอบรม ประชุมสัมมนาครูผู้รับผิดชอบ เพื่อให้มีความรู้ในการจัดประสบการณ์ สำหรับการเรียนรู้ร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องควรมีการนิเทศ และให้ความช่วยเหลือครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง และควรจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมในสถานศึกษาอย่างเพียงพอ

บุญเกิด วิเศษรินทอง (2552 : 144-146) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 และครูผู้รับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 165 พบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านปัจจัย ด้านการบริหารจัดการ และด้านกระบวนการเรียนการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ และระดับช่วงชั้น ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า

2.1 ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีปัญหาการ

ดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งโดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นที่แตกต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งโดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีความถี่สูงสุด จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในแต่ละด้าน พบว่า

3.1 ด้านคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนมุ่งจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กปกติมากกว่าที่จะให้ความสนใจกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้มีผลการเรียนต่ำ

3.2 ด้านกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ ครูไม่ได้จัดทำแผนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล แต่จะสอนเหมือนเด็กทั่วไป

3.3 ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนไม่มีความชัดเจน/ไม่มั่นใจเกี่ยวกับการคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3.4 ด้านปัจจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง

3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการนิเทศ ติดตาม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง และควรจัดสวัสดิการเพื่อเป็นขวัญ กำลังใจแก่ครูที่รับผิดชอบอย่างหลากหลาย

จิรนนท์ อัครบาล (2553 : 77-88) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

2. ปัญหาการดำเนินงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาการดำเนินงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การดำเนินงานการศึกษาพิเศษ 1-3 ปี และ 3 ปีขึ้นไป โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเรียน

การสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สระแก้ว เขต 1 ด้านคุณภาพนักเรียน ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ด้านการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำจัดหาสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ด้านบริหารจัดการควรจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่องถูกต้องและปัจจุบัน ด้านปัจจัย ควรประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินการจัดการพิเศษ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อีโคลส์ (Echols. 1992 : 2883) ได้ศึกษาวิจัยวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนร่วมของเด็กปัญญาอ่อนในการศึกษาปกติจากโรงเรียนในรัฐเท็กซัส ผลการวิจัยสรุป ได้ว่า ครูที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนร่วมไม่ต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า มีความคิดเห็นในทางบวกต่อการเรียนร่วมมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเด็กปัญญาอ่อนมาก่อน มีความคิดเห็นต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างจากครูที่ไม่มีประสบการณ์

รีเดล (Riedel. 1991 : 1164) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ของนักการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเกรด 5-9 ของโรงเรียนในรัฐเวอร์จิเนีย ผลการวิจัย สรุปได้ว่าผู้บริหารมีการรับรู้ในทางบวกสูงกว่าส่วนนักการศึกษาทั่วไปมีการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นไปในลักษณะที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าระดับการสนับสนุนทางการบริหาร ทรัพยากรหรือบริการที่ได้รับ การวางแผนการสอน และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอน เป็นองค์ประกอบที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนร่วม แต่นักการศึกษาทั่วไปเห็นว่า องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งขัดขวางกระบวนการเรียนร่วม

ทโจครอวารโดโจ (Tjokrowardjojo. 1989 : 63-71) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของความต้องการจำเป็น และปัญหาในโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในจาการ์ต้า และการ์ต้าในเกาะชวา และความเป็นไปได้ในการใช้การนิเทศการสอนตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน อาจารย์ใหญ่ผู้นิเทศทางการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษา 3 แห่ง และรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา

เอกสารที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการการเรียนรู้ร่วมของทั้ง 3 โรงเรียน พบว่า คุณลักษณะของโรงเรียนเรียนรู้ร่วมมีดังนี้

1. มีครูให้คำแนะนำ ปรัชญาทางการศึกษาพิเศษ
2. มีการสนับสนุนเฉพาะเกี่ยวกับเครื่องมือและสื่อการสอนพิเศษ
3. มีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนรู้ร่วม และพบว่าปัญหาและความ

ต้องการจำเป็นมีดังนี้

- 3.1 หลักสูตร
- 3.2 แหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนและครู
- 3.3 สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม
- 3.4 งบประมาณ
- 3.5 ความรู้และทักษะของครูผู้สอนในโครงการเรียนรู้ร่วม
- 3.6 การติดต่อสื่อสารกับผู้บริหารในระดับสูงที่รับผิดชอบการดำเนินงาน

การเรียนรู้ร่วมในประถมศึกษา

แมคคาร์ทนี (Maccartney. 1988 : 1949) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการสำหรับการนิเทศการศึกษาพิเศษขึ้น กระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ คือ ทักษะการสอน ทักษะการติดต่อสื่อสาร และความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ผลการวิจัยสรุปได้ว่าระบบการให้บริการการสอนของครูพัฒนาขึ้น และครูผู้สอนมีความพึงพอใจกับกระบวนการที่ใช้ และพึงพอใจกับการพัฒนาของตนเอง

ไบรท (Bright. 1986 : 124) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของโครงการเรียนรู้ร่วม ที่ประสบความสำเร็จ มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ การฝึกเตรียมเพื่อการเรียนรู้ร่วม เจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ร่วม การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการฝึกเพื่อทำความเข้าใจในคุณค่า สัดส่วนของจำนวนครูและนักเรียนที่เหมาะสม การจัดให้มีบริการเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วม และการประเมินเด็กได้เร็วที่สุดและการควบคุมติดตามผล

ไมซ์ (Mize. 1984 : 108) ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทักษะที่จำเป็นสำหรับ ผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารโครงการสำหรับเด็กพิการในรัฐเซาท์แคโรไลนา โดยมีจุดมุ่งหมาย ที่จะบ่งชี้ทักษะที่ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีในการที่จะบริหารโครงการสำหรับนักเรียนพิการ เรียนร่วมที่ทางรัฐต้องจัดขึ้นตามข้อกำหนดทางกฎหมาย พบว่ากลุ่มทักษะที่มีการระบุถึงมากที่สุด คือกลุ่มทักษะการประชุมจัดทำเกี่ยวกับ โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลและการจัดเข้าเรียนหรือรับบริการ และกลุ่มทักษะที่มีการระบุถึงน้อยที่สุดคือกลุ่มทักษะในหัวข้อความสัมพันธ์ใน โรงเรียน และชุมชน

ริช และคณะ (Reich and others. 1977 : 534 - 543) ได้ศึกษาวิจัยเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 195 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเด็กเหล่านี้ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทางวิชาการ แต่ขณะเดียวกันเด็กเหล่านี้ก็ประสบปัญหาทางบุคลิกภาพ และการปรับตัว

เฟรค (Friek. 1973 : 36 - 46) ได้ศึกษาวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนเซนต์หลุย ในทุกระดับชั้นมีเพียงไม่กี่คนที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งเป็นเด็กปกติ นอกจากนี้เด็กเหล่านี้ยังมีนิสัยที่ดีในการศึกษาเล่าเรียนยิ่งไปกว่านั้นผลจากการฝึกทางด้านภาษา และการพูดของเด็กเหล่านี้ยังเป็นผลดี จนทำให้เด็กเหล่านี้สามารถติดต่อกับเพื่อนร่วมชั้นคนอื่น ๆ ได้อย่างน่าพึงพอใจ

ซาเลม (Salem. 1971 : 42 - 46) ได้ศึกษาวิจัยเด็กหูหนวกที่เรียนร่วมแบบการรวม เป็นบางส่วนในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐเพนซิลวาเนีย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เด็กหูหนวกที่เรียนร่วมมีความก้าวหน้าในแง่ของการปรับตัวทางสังคม

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยในต่างประเทศพอสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในรูปแบบการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ จะประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนต้องมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรทุกฝ่ายมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม โดยครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ และการบริหารงานในโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรดำเนินให้ครบตามขั้นตอนกระบวนการบริหารงานหรือแนวทางการจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยใช้โครงสร้างซีท ประกอบด้วย 1) นักเรียน 2) สภาพแวดล้อม 3) กิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) เครื่องมือ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำแนวทางดังกล่าวมาดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจการดำเนินงานดังกล่าว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จึงนำแนวทางการจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยใช้โครงสร้างซีทมาเป็นกรอบการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม